

ÁTVETTE

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személynők-utca 25. sz.
TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

FŐSZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre... .. 20 korona

Fél évre... .. 10 korona

Negyed évre 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Szózat a tizennyolcévesekhez.

A véres kard megvillant előttetek is, tizennyolc éves gyermekei e földnek, mint a sarló még aranyba nem borult kalászkok felett. Értetek is eljött e nemzet diadalkocsija, hogy keresztülvágasson veletek az ellenség millióin és a századok megszámlálhatatlan ezrein. A mi csorbitatlan, ezeréves erőnk száguld vele és bakján a lobogót a mi lelkünk multhatatlan büszkesége dagasztja: senki se várhat többet a győzelmében megújuló földtől, senki könnyebben és gondatlanabban nem áldozhatja magát érte, mint ti, gondtalan, remény-nyel és erővel teljes tizennyolc éves gyermekek.

Zsidó fiuk! Ti, akiknek játéka is komolyabb volt, mint a másoké, s kiknek kötelességtudása nagyrészt küzdelmek és szomorúságok mesgyéjén erősödött: ti vagytok azok a boldogok, kiknek megadatott, hogy e nemzet ifjúságával ne csak az iskolák padjain találkozzatok, de az új honfoglalást vele együtt végezzétek. Ti lesztek azok, akik hazátok védelmében a többivel együtt fogtok nevelődni és belenőni a magyarság új korszakába, s karddal fogjátok kiverkedni magatoknak az egyenlő kötelességekből fakadó egyenlő jogokat. Karddal és szuronynyal, rohammal és vérrel fogjátok bevenni a balitéletek sásfészkeit. Ti lesztek új nemessége e földnek és nektek lesz vitathatatlan és hozzáférhetetlen helyetek az új Magyarország jövődjében.

Zsidó fiuk! El fogjátok hagyni az apai házat, mely nektek melegebb volt talán, mint a másoké; el az anyátok karját, mely még úgy ölel benneteket, mintha gyöngye gyermekeket ölelne; de meg fogjátok mutatni, hogy a zsidó ház lelke a nagyszerű tettek melegágya, és az anyai karok úgy fognak felétek meredni a távoli csatasíkon, mint égő jeloszlopok, melyek a kötelesség felé mutatnak és a győzelembe világítanak.

Zsidó fiuk! A zsidó ház érzelmes melege fogjon el benneteket, mikor a zászlók alatt hazátok szent sorsa lebeg előttetek. A zsidó hagyományok hősi legendái lelkesítsenek, és jusson eszetekbe, hogy szabadságért hadba szálló tizezreitek ősei

voltak azok, akik az első szabadságmozgalommal felverték a világ zsarnoki uralmának csöndjét és Egyiptom földjén szárnyat adtak a szabadság gondolatának. A ti őseitek küzdöttek félvad népek ellen a szabadságért Perzsiában; a ti őseitek mertek rátörni a félelmes római igára, és lelket önteni sinylődő, leverett rabszolgákba, éket ütni a zsarnokságba és megtanítani a tudatlanokat az öntudatra és emberi méltóságra. A ti véretek volt az, mely az orosz véruralom ellen lángba borította már egyszer az orosz síkokat; a Knyáz Potemkin matrózai a ti lelketekkel üzték tudatlanul is gályájukat a szabadság vizei felé, s ez a lélek sem bitó alatt, sem huligánok öklei alatt, sem az ólombányák rémségeiben meg nem tört soha: ez a lélek mindenütt zsidó volt, mindenütt elszánt és mindenütt a szabadság áhitatos írnáit zengte.

Zsidó fiuk! Egyik oldalunkon a cári zsarnokság, másikon az olasz hitszegés, harmadikon a rablók éhessége tör ellenünk. Körülvettek bennünket a halál kötelékei: a ti zsidó lelketek az élet rajongásával és a becsület eszményével van tele; hívják benneteket, és ti azt fogjátok mondani, mint Mózes az Urnak: ime, itt vagyok. Ott lesztek mind, akiket sorsuk odaállit, ott lesztek bátran és elszántan, mint a Makhabeusok utódaihoz illik és ott lesztek, mint valaha negyvennyolcban ott voltak eleink, mikor először taposták kozákok a magyar róna megszentelt síkjait.

Zsidó fiuk! Meg kell mutatnotok, hogy senki-nek se drágább e föld, mint tinektek, s történelmünk dicső koszorujába senki se tud nálatok virulóbb leveleket kötni. A magatok reményét vizsítok magatokkal, de a magyar zsidóság sorsát hozzátok haza. A mi imádságunk, a mi büszkeségünk és a mi hálánk kíséri benneteket. Isten, kötelességetek tudása és e hon szeretete legyen veletek, és a magyar zsidóság hazájához hű lelke vezessen. Menjete a szabadság zsidó istenének nevében és térjete meg győzelemmel. Térjete meg és ti legyetek azok, akik legtöbbet tesznek majd e föld boldogságáért a békében, amint legtöbb hősiességet és legtöbb türelmet áldoztatok érte legnehezebb küzdelmében. Előre, fiuk!

Mezey Sándor.

Huber Lipót két kiadásban.

Már előző számunkban említettük az ellentétet Huber Lipót tanár ur folyó cikksorozata és a hozzánk küldött levelének hangja közt, melyet alább adunk közre. Azt hittük, eme szelid levél után nem lesz többé alkalmunk a tanár ur írásaiban hasonló neki-vadult és tudós embernél pláne értelmetlen, mert tisztára esztelen antiszemita vádakkal találkozni. Mert hisz, mint levele vallja, eltévelyedése után magához tért. Megtalálta magát.

Milyen tévedés!

Ami hamis vád, kitalált mese, összeszedett bolondgomba annak idején a tiszamenti falvakban és azok környékén forgalomban volt, még pedig jóval a végtárgyalás előtt, jóval azelőtt, hogy budapesti egyetemi tanárok, világhírű tudósok szóltak bele a dolgokba; egyszóval bolondgomba, minő némely falusi orvosok megállapításai voltak, melyek például az emberi bőr *centiméteres* vastagságáról szóltak, ahol milliméterről sem lehet szó; és sok egyéb ostobaság, mik kellettek a vérvétel és hullacsempészet vádjá csinálóinak, de amin kacagva kacagott minden ember, ki valaha orvosi könyvet látott, — ami tehát ostobaság és rosszakarat szülte bolondgomba, amely abban az időben a Tiszavidéken virágzott és Onódyék terjesztettek, azt Huber tanár ur e heti cikkében mind összeszedve, *csokorba kötötte és egyetlen passzusban kiadta.*

Nem szólok arról, hogy a világ egyik legnagyobb filantropjáról, Sir Montefiore Mózesről, aki egy ízben 18,000 sziriai keresztényt mentett meg, ki hosszú, dicső életében csak nemeset és jót művelt és mindig az elnyomottak és nyomorultak szolgálatában, — milyen számárságot ír össze a theologiai tanár ur; nem említem, hogy Rothschildról miket talált ki, illetve miket talált ki az akkori antiszemitizmus és hogy „*Tisza Kálmán titkos utazásáról Nyiregyházára*“, hogy Rothschildot kibékítse, miket költött a népvicc, amiket aztán a nagy történész, Huber Lipót, szent igazságként állít be tanulmányába, — mondom minderről nem szólok. Mert csak nem adhatom le Huber Lipót ur egész legujabb cikkét, de közlök itt belőle néhány sort, hadd lássák az olvasók, cikkében miket tüntet föl tényként ugyanaz az ember, ki e héten azt a szelid levelet írta nekünk, melyet nyomban e sorok után mutatunk be.

Huber Lipót e heti (49-ik) cikkében így ír:

„A főkisérlet (a hullacsempészet t. i.) egy nyilvános házból való személynek hullájával történt, amelyet a máramarosi kórházból elloptak, s Tiszaeszlár átellenében a Tiszába dobtak, ahonnan aztán másnap, június 18-án, Tisza-Dada alatt a Csonka-füzesben „merő véletlenből“ kihalászták. A vízbedobás előtt pedig e hullát felöltöztették Eszter ruháiba, (ami szintén azt bizonyítja, hogy azok a zsidók kezei között voltak), sőt balkarjára

kötötték még a bevasárlásnál használt, s két festéket tartalmazó kendőt is, mintha bizony Solymossy Eszter, ha csakugyan öngyilkossági szándékból a Tisza hullámai közé vetette volna magát, képes lett volna önmagának a festékes kendőt két vagy több görccsel erősen balkarjára kötni.

A zsidók ezzel is felsültek, mert az álhulla annyira különbözött Esztertől, hogy sem Eszter anyja, sem nővére, sem fivére, sem legközelebbi rokonai és ismerősei, nem ismertek reá a holttestben Eszterre, pedig egytől-egyig külön vezették a megsejteléshez, nehogy összebeszélés történjék. Eszter még csak 14 éves, fejletlen, parasztmunkák között nevelt és ártatlan leány volt, míg ellenben a talált hulla, eltekintve attól, hogy Eszternél jóval magasabb volt, teljesen kifejlett, 18—24 év közötti, s éppen nem „ártatlan“ nőé volt. A kezek és lábak uriasan kicsinyek, a körmök gondosan ápoltak voltak, a lábujjakon tyukszemeket lehetett látni, amely körülmény mindenkor cipőviselésről tanuskodik; már pedig Solymossy Eszter, a tiszaszlári parasztleányok szokása szerint, meztláb járt.

Továbbá az álhullán a derék vállfüző (Mieder) viselésről tanuskodott, ami a parasztnőknél nincs szokásban.

Igen fontos továbbá azon körülmény, hogy az álhullán sem külerőszak nyomai, sem vízbe-fulás jelei nem voltak konstatálhatók, s hogy az legfeljebb 6—8 nap előtt halhatott meg, s csak pár nap óta lehetett a vízben.

Solymossy Eszter pedig azelőtt három hónappal tünt el, amely idő óta a festék is megsemmisült, ő maga pedig még inkább a fölismerhetetlenségig feloszlásba ment volna.“

„... A tárgyalás tartama alatt (1883. június—augusztus 3-ig) rendkívüli aranyforgalom volt Nyiregyházán. Hat hét alatt a posta csak néhány német város küldeménye gyanánt 152,000 frankot fizetett ki... Franciaországból 55,000 frank érkezett... Végül három kiküldött magával hozta az „Alliance Israélite universelle“ tartalékösszegét, amelynek nagyságáról fogalmat szerezhettünk, ha tekintetbe vesszük, hogy e kiküldötteknek csak egyike, nevezetesen az, aki Frankfurtból jött, egy 250,000 frankról szóló hitellel volt ellátva...

... Ez fejti meg azt is, miért tudtak a zsidók annyi mentő tanut találni, s miért lehetett csak 13 hónapi „vizsgálat“ után megkezdeni a tárgyalást. Nem egy tanu beismerte, hogy a zsidó aranyak miatt tanuskodott úgy, ahogyan tanuskodott, s hogy utóbb felébredvén bennük a lelkiismeret, alig várják, hogy visszavonják szavukat. Két hamis tanu öngyilkossá lett még a végtárgyalás befejezése előtt...

Rothschild fenyegetőzött, hogy megvonja a

hitelt Magyarországtól, ha nem fölmentéssel végződik az ügy; s Tisza Kálmán miniszterelnök e célból titkos utazásokat tett Nyiregyházára.

A törvényszék fölmentő ítéletének létrehozása körül „halhatatlan érdemeket” szereztek: Eötvös Károly, Friedmann Bernát, Funták Sándor és Haiman védők. Nem egy elfogult filosze-mita is megfajthetetlennek találta az ügyész eljárását e perben és a törvényszék fölmentő ítéletét, *amikor a tények kérlelhetetlen logikája szinte kábálva követelte volna a vádlottak elítélését.*“

Mindebből mi bizonyult igaznak? A tárgyaláson, a királyi törvényszéken, vagy a kurián, melyek meghozták a teljes felmentést? — 33 év után mégis összefoglalja ezt a malomalatti pletykát a tanár ur és tudományos kézzel föltárlja!

Most pedig adjuk a tanár urnak előző héten hoz-zánk intézett, jámborságtól csepegő levelét. Huber Lipót így ír:

Tekintetes Szerkesztő ur!

A pünkösdi ünnepeken át, péntektől hétfő estéig távol voltam Kalocsától. Hétfőn, vagyis e hó 24-én este haza érkezvén, asztalomon találtam a tekintetes szerkesztőségétől küldött Egyenlőség számait, amelyek velem, illetőleg történet-kritikai tanulmányommal foglalkoznak. Elolvassván, láttam, hogy elhamarkodott idegeskedéssel, rémeket tetszik látni, sőt nekem olyan dolgokat tetszik imputálni, aminek már teljesen készen levő, nagyobb terjedelmű tanulmányom hátralevő, az *Egyházi Közlöny* szerkesztőségének kezeiben levő, de még meg nem jelenhetett részeiben tudományos alapon és módszerrel, éppen az *ellenkezőjét* mutatom ki contra Rohling et consortes, hogy t. i. sem a Talmudban, sem a kabalában, sem a rabbinikus irodalomban a vérgyilkosságnak semmi nyoma sincs; s hogy a zsidóságot mint népet, a zsidó vallást, mint olyant, e förtelmekről vádolni nem lehet. Hogy pedig a zsidó *vallásnak* semmi köze ehhez, arra cikkeim elfogulatlan olvasója már abból is következtethet, hogy nem használom a „*rituális gyilkosság*” kifejezést, mert ilyen valóban nincsen; de *vérgyilkosság*, amely a babonás aberrációk lapjára tartozik, van igen sok.

Tanulmányom alaptervéhez és módszeréhez tartozik annak mindenekelőtti megállapítása, vajjon a kétségtelen történeti tények és forrás-adatok tanúsága szerint történtek-e „vérgyilkossági” (és nem „rituális gyilkossági”) esetek. Igen, vagy nem? Arról pedig igazán nem tehetek, ha erre a *történelem* nem is egy igen-nel tud válaszolni, aminő pl. a tiszaezlári eset is. De még ide vonatkozólag is külön ki kell emelnem, hogy sem a tiszaezlári, sem más történetileg megállapított esetről nem vádolom (amint nem is vádolhatom) a zsidó vallást vagy a zsidó népet még csak vérgyilkossággal sem, annál kevésbbé a bíróságot bűnpalástolással vagy igazságtalansággal, mert mint mindnyájan tudjuk, a bíróságnak ugy kell ítélnie, amint előtte fekszik a bűnper anyaga és előkészített bizonyítékai. Ezeket tanulmányomnak mind 1913. évtől folyó eddigi sorozata, mind a még le nem közölt nagyobb része napnál fényesebben bizonyítja.

Hogy a történelem felmutatta vérgyilkosságok *vérgyilkosságok* voltak-e vagy sem, az nem a mostani királyi bíróságok, hanem a történelem ítélőszéke elé tartozik. A történész és kritikus tárgyi források

alapján dolgozik, s enemü munkája — akár tetszik, akár nem egyeseknek — sohasem tartozhatik a királyi bíróságok elbírálása alá. S mert a tiszaezlári eset is most már a múlté, azért a dolog természete szerint történeti megítélése is csak a történeti kritika ítélőszékének illetékessége elé tartozhatik.

Egyébként az Önök alapvető tévedése abban van, hogy azt hiszik, hogy én „rituális gyilkosságokról” írok, s idegességükben azt teszik fel rólam, hogy Tiszaezlárról is csak azért írok, hogy az esetet „rituális gyilkosságnak” minősítsem. Tévedés. Sőt még az sem célja tanulmányomnak, hogy pusztán a történelem „vérgyilkossági” eseteiről írjak. Fontos történet-kritikai célokból irtam e tanulmányt, amelynek a főcélta szolgáló fejtegetései, pszichológiai magyarázatai és végmegállapításai még csak jóval ezután fognak következni, s amelyek nemcsak mindig komolyan tárgyilagosak, szigorúan tudományosak és tudtom szerint egyedül állnak mind a hazai, mind a külföldi irodalomban, hanem érettük a legkomolyabb igényt tápláltam eddig lelkemben a történelmi igazságokat tisztelni tudó és akaró zsidó nép *hálájára* is, mert bennük mind a zsidó népet, mind a zsidó vallást, mind a zsidó vallási iratokat e történet-kritikai vizsgálódásaimból leszűrt igazság-nak és lelkiismeretemnek megfelelőleg tudományosan védem az alaptalan és tudománytalan vádakkal szemben, megadva a történelemből bizonyos és történetileg el nem vitatható egyes véres aberrációknak legjobb tudomásom és lelkiismeretem diktálta történet-kritikai és lélektani magyarázatát is.

S ime Ön, mielőtt ismerné munkámnak még hátralevő tulajdonképpeni főrészét és végmegállapításait, lapjában idegesen nekem támad, felfogásváltoztatásról és más ilyenekről vádol, sőt fenyegetni is megpróbál. Mint egész férfi semmitől, tehát ettől sem ijedek meg, de meg vagyok győződve, hogy ha majd elolvasta utolsó végmegállapításaimat is, restelni fogja, hogy lapjában ellenem cikkei megjelentek.

Tanulmányom végeredménye sem „A Talmud” című könyvem megjelenése után tett nyilatkozatommal,*) sem a kievi bűnper alkalmából tőlem kért (de az „Egyenlőség”-ben megcsontitva közölt)**) nyilatkozatommal nem áll ellenkezésben, s nem is állhat, mert nekem akkor is, most is csak egy a meggyőződése, t. i. hogy a századok folyamán történt vérgyilkosságok egyesegyedül a babona és fanatizmus aberrációjának számlájára irandók. Hogy ho-

*) Amelyben azonban nem a vérgyilkosságok tényét tagadtam, hanem azt az állítást utasítottam vissza, mintha e förtelmekről szóló tan a T a l m u d b a n foglaltatnék. Huber Lipót.

**) Nem tudok róla. Első leveléért jót állok, hogy szóról-szóra jelent meg, azt nem is reklamálja a főtisztelendő ur. A második, a kievi levélről még csak nem is tudtam, hogy megjelent. A lökést annak idején arra az akcióra én adtam meg, hiszke is leszek rá míg csak élek. Szerencsémre olyan férfiak vették kezükbe, diszei a magyar zsidóságnak, kik fényesen vitték keresztül, ha én közben ki is estem a sorból és még azon a páratlan gyűlésen, melyen a rituális förtélem ellen Khuen Héderváry gróf után Károlyi Mihály gróf és Magyarország más első emberei emeltek szót, még csak jelen sem lehettem. Nem is tudtam arról a gyűlésről; minőhöz hasonló Magyarországon még nem volt és a melyet érdeme szerint méltatni csak ezután fognak. Láz gyötört, nagy beteg voltam. Már a leveleket sem, miket kéresemre az ország számos nagyjai és tudósai ebben az ügyben az Egyenlőséghez intézett, nem én rendeztem. És így megtörténhetett, hogy helyettesem, Huber tanár leveléből valamit kihagyott. De miért nem nyilatkozott, a kimaradt részt miért nem reklamálta? Előfordul nálunk, hogy cikknek csak kivonatát adjuk, de azt akkor megmondjuk. Ha az akkor más-kép történt, annak tudható be, hogy nem én végeztem a munkát, helyettesem hibájáért pedig, ha elkésve is, bocsánatot kérek.

gyán, miképpen, arról majd tanulmányom további folyamán tetszik megkapni a feleletet.

Midőn lapjában, amelyben engem olyan módon aposztrofált, ezuttal csak e soraim *csönkített* *szószert* közvételét kérem, mert szándékomtól egyaránt távol áll azon még 1913-ban megindult és kizárólag tudományos vizsgálódásaimmal akár köz-, akár magánjellegű bármilyen emóciót is kelteni, amit ha nem tenne meg, „videant consules“, maradtam

Kalocsa, 1915. május 25:

illő tisztelettel

Huber Lipót.

Különös, hogy Huber Lipót ur mi mindent nem hitet el magáról. Hogy ő a történelem, ő a kritika, ő az igazság, de csak Verhovay és Onody és némely elbolondított tisztaeszlári, tiszadobi és a tiszadadai parasztasszonyok tételei nyomán. Bölcsék és tudósok nem számitanak, törvényszék, királyi tábla és kuria és a józan világ ítélete számba sem jönnek. Forrásai: Schneider és Lichtenstein, a legnotóriusabb antiszemiták.

Jaj annak, akinek a nézete, hogy a zsidóknak nem kell vér. Nem rituális gyilkossággal vádolja őket, hanem *vérgyilkossággal*. Én ugyan nem tudok a kettő közt különbséget, de azt bizonyosnak tartom, hogy annyi vérförtelem, mint a zsidók közt, a keresztények közt is van. A zsidók voltak azok, akik az emberiséget arra tanították, hogy a vértől tartózkodjanak; a keresztényeket, ez is szent igaz, évszázadokkal előbb vádolták a rituális gyilkossággal, illetve vérgyilkossággal, mint a zsidókat, csak vádlók és Huber Lipótok nem voltak soh'sem a zsidók között.

* * *

Annak a bolond ellentétnek, mely a cikk és levél között tapasztalható, — kérdezik ezt tán okos emberek is, — hol lehet vajjon a magyarázata? Érdekes, hogy elárulja ezt, anélkül, hogy tudná, maga Huber Lipót tanár ur.

(Sok olyan dolgot mond el nekünk a főtisztelendő ur, anélkül, hogy sejtelve volna róla, így van ő ennek az ellentétnek a magyarázatával is.)

Elbeszéli többek között a theologiai tanár ur, hogy cikkeinek kéziratai együtt vannak az Egyházi Közlöny szerkesztőségében. Ha együtt vannak ott, természetes, hogy olyanok, amilyenek és nem változtathatók rajtuk most sem, hogy ilyen levél írására határozta el magát az Egyenlőség számára.

Én különben koncedálom, hogy tudta a tanár ur, mit művel, mikor megírta kéziratát az Egyházi Köz-

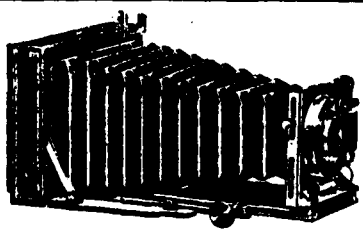
löny részére. Vannak más emberek is, kik azt hiszik, hogy ők a tudomány, ők az igazság, ők a kritika és a történet, ha mindjárt egész a gyermekességig egyoldalúak és elfogultak és komoly érveknek abszolúte hozzá nem férhetők. Azt is elhiszem, hogy szelid levelét az Egyenlőséghez komolyba vette. Rituális gyilkosság nincs és nem is volt, de van és volt, de csak nálunk, zsidók között, — *vérgyilkosság*. De mi lesz ősszel, mikor befejeződik az Egyházi Közlöny cikksorozata, milyen meglepetések várnak akkor a világra és a zsidóságra? Azt még most elmondani nem lehet. És az Eszter dolgával, melyet a tanár ur ma olyan pontosan megállapított? Meg a zsidók dolgával, kik hullát csempészték, csak hogy a világ szennyét és az akasztófára legérettebb embereket, a vérgyilkosokat, ahogy ő nevezi, vagy a rituális gyilkosokat, ahogy Tiszaeszláron nevezték, megmentse? Szóval mi lesz a zsidókkal, kik a tanár ur szerint olyan hallatlan pénzforgalmat csináltak Nyiregyházán? kik halasztva halasztották a tárgyalást, holott az akkori lapok, különösen a Pesti Hírlap, tele vannak a zsidók siránkozásával, hogy „Quo usque tandem“ meddig tart még a huzavona, az antiszemiták meddig halogatják még a dolgot, — kérdelem szóval, hogy Huber cikksorozata végén mi lesz vajjon a legszörnyűbb gonoszossággal megvádolt zsidókkal, a zsidókkal? Meg fogja-e őket váltani, fogja-e őket tisztára mosni? Hát akik azt meg sem érik? Miért nem cselekszi mindjárt, ha jót akar mivelni velük? Ha nem, ha a vérgyilkosság rögeszméjét fentartja, mire való a hitegetés? — szóval a két Huber Lipótot, a szelid levél íróját az Egyenlőségben és a dühös cikksorozat íróját az Egyházi Közlönyben külön-külön, mint két külön embert tán megértem, de hogy a kettő egy volna, hogy az egyik fél tudná, mit beszél a másik fele, azt a leghatározottabban tagadom.

A bíróság elé azonban elmegyünk, főtisztelendő ur!

Szabolcsi Miksa.

Jegyezzetek hadikölcsönt!

Előfizetési felhívás! Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1915. évi június hó 1-én lejárt, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek. *A kiadóhivatal.*

Fényképezőgépek,

Zeiss-Minimum-Palmos, Goerz-Auschütz-Augó, Zeiss-Bebé, Tükör-Reflex kamara, Volgländer Heliárral 1.45, Goerz Tenax stb. más jobb fényképezőgép és **prizmás távcsövek** nagy választékban kaphatók:

RADÓ A. ÉS TÁRSA

optikai cikkek és fényképezőgépek üzletében

Egyetem-tér 5. szám.

Glosszák a hétről.

„Hosszú és érdekes levél érkezett a napokban az Egyenlőség szerkesztőségéhez, intelligens, keresztény ember írása, mely zsidók és zsidóság ellen szól, anélkül, hogy antiszemitának lehetne mondani, legalább is: a szó rosszabb értelmében antiszemitának semmiesetre. „Különösen kihívja a bírálatot e téren a Glosszák című rovat — így mondja a levélíró. — Nincs a lapnak egyetlen száma, amelyben e rovat alatt valami sértő, kicsinylő, gúnyolódó támadás a kereszténység ellen el ne hangzana.“ S ebben a mondatban benne van a levélírónak, az intelligens keresztény embernek, az alaptévedése, amely egész levelén végigvonul. A Glosszáknak csakugyan *van* sértő, kicsinylő, gúnyolódó tartalma, de *nem* a kereszténység ellen megy, még csak nem is a zsidóság támadói ellen, hanem azok ellen a támadások ellen, melyeknek forrását tisztátalannak, vagy gonosznak véljük. Ugyanigy tévedés azt hinni, hogy az Egyenlőségnek keresztényellenes tendenciái volnának. Az Egyenlőség nem offenzív lap — ezek a stratégiai műszavak most mindenki számára jól érthetők, — hanem defenzív. Hogy a sikeres defenzívának sokszor offenzívnek *kell* lennie, épen manapság nagyon jól tudjuk. Ha a zsidóságnak nem volnának állandó és ok nélküli támadói, az Egyenlőség nem is keletkezett volna. Sajnos, belátható időn belül nem mondhatjuk, hogy nincs szükség ránk, mert igenis *van* szükség ránk, mint lőrésekkel ellátott beton-erődítményre, amelyből visszalőnek, ami ellenfeleinket egyrészt óvatosabbá teszi, másrészt egy-egy nagyobb rohamuk után eredeti hadállásaiba kényszeríti vissza.

„Türelem és emberszeretet kérdésében — ezt mondja a levélíró, — az Egyenlőség kényszerítse más hangnemre íróit, mert különben bajok lesznek.“

Ó, hogy mibennünk nem volna türelem és emberszeretet? Mibennünk, akik állandóan a türelemnek és a szeretetnek nem az embertől *minden* ember számára kijáró adagját, hanem csak csekély töredékét kérjük, s azt mondjuk, hogy már *akkor* nem volna baj, ha ezt a csekély türelmet és szeretetet (de ezt aztán ösztönösen) megkapnók! Viszont azonban mi, akik csak akkor *beszélünk*, mikor ellenünk már ordítanak, ezekben a veszedelmes pillanatokban nem állhatunk ki susogni és nem gyakorolhatjuk a türelmet és szeretetet épen a hisztéria és a gyűlölet megnyilvánulásának perceiben. A dühöngő ellen a legkiméletesebb orvostudomány sem mellőzheti a kényszerzubbonyt, mert ahhoz, hogy a csillapító brómot beadja, ahhoz is előbb le kell fogni a beteget, különben embertől, s az erőszak mégsem elkerülhető.

„Aztán az a sok zsidó hős is mártír! Nem tudom tisztán, nem lévén kezemben egy statisztika, de úgy hiszem, hogy Magyarország 21 millió lakosa között van ca. 2 millió zsidó, ennek $\frac{1}{10}$ részét számítva fegyverviselésre alkalmas embernek, ez kétszáz ezer ember. Nagy szégyen lenne, ha ennyi ember között nem akadna néhány száz olyan ember, aki új hazájáért, melynek annyi javával, jogával, szabadságával élt, nem tudná életét becsületesen feláldozni. Hisz ez Isten és emberiség előtt való kötelessége.“

Bölcs beszéd, eltekintve a teljesen helytelen és hibás adatoktól. Mi is *csak* ezt mondjuk. De mikor ellenfeleink kétségbevonják e kötelesség részünkről való teljesítését! Akkor kénytelenek vagyunk kiállani és bebizonyítani adatokkal, hogy e kötelességünket igenis teljesítettük.

„Külön zsidó pantheont nem érdemes építeni.“

Nem is építenénk, ha nem láttuk volna azt a törekvést, hogy akik itthonmaradtak, folytatandók áldatlan működésüket: azok, csak hogy az eleven zsidót minél rosszabb színben tüntethessék fel, e kötelességtudó halottainkat is a tudomásul-nem-vétel szemétdombjára vetik. Ebbe nem mehettünk bele. S a rosszul tájékozott szemlélő, még a jóhiszemű is, nem ismervén a dolgok időrendjét, úgy véli, mi kint állunk a fórumon és a mellünket verjük. De hogy azt tesszük! Csak *miután* ránk kiabáltak, hogy gyávák vagyunk, nyitottuk ki a szánkat, s mondjuk:

— Ide nézzetek, talán mégsem vagyunk gyávák!

„Hogy Galiciából sok zsidó menekült el és hogy azok sokat szenvedhettek, azt sajnálkozással mind tudjuk, de azért nem minden galíciai zsidó hős és mártír...“

Ez is igaz. Mi csak az ellen tiltakoztunk, hogy *mindet*, sőt rajtuk át minket is, gazembereknek tartásuk és tartsanak.

Mi magunk is bántjuk a zsidót, ha kell, gúnyoljuk és dorgáljuk adott esetben. De mindig *azt*, amelyik rászolgál, s nem akarjuk megengedni, hogy az *egyén* esetleges bűnét ránk kenjék. Az általánosítás ellen emeljük fel szavunkat, s még az ellen sem akkor, ha tisztességes formában nyilatkozik meg, mint például abban a levélben, amelyre most itt reflektálunk, hanem a rosszhiszemű általánosítás ellen, amely maga is tudja, hogy nem igaz, amit állít, de mégis állítja, mert bizonyos cél érdekében hasznosnak véli.

Tessék elhinni, hogy mitőlünk a kereszténységnek egy hajszála sem görbül meg, mi csak nem nézhetjük el, hogy a mi hajunkat márokszámmra kitépjék olyasmikért, amikhez semmi közünk nincsen.

Még csak azzal sem lehet megvádolni bennünket, hogy mint a lelkiismeretlen ügyvéd, *mindig* kiállunk védőbeszédet tartani, s mindig védencünk felmentését kérjük, valahányszor zsidó a vádlott. Szó sincs róla, hogy ezt tennők. A hadseregszállítás bü-

nőseinek dolgában egyetlen enyhítő szavunk nem volt. Sőt saját szemünkre vethetjük, hogy a jogilag kötelező védelmet sem adjuk meg gyakorta. Mi csupán a *többi* zsidót védjük meg, amikor a szégyenpadra akarják ültetni a vádlottak padja mellett felállított *igazi* vádlottak mellé.

Hogy mindeme működésünk közben a hangunk néha éles; ne méltóztassék rossz néven venni. A támadó fél maga választja fegyvereit, tehát, ha akarja, olyan finom lehet, amilyen lenni akar. Aki védekezik, annak vigyáznia kell, hogy a fegyver, amit felkap, arányos-erejű legyen támadója fegyverével. Durvák és bárdolatlanok mi sohasem vagyunk, de néha annyira energikusaknak kell lennünk, hogy az már nyerseségnek látszik. Ha előfordul, nem tehetünk róla.

A háború eleje óta ajánlgatjuk a fegyverszünetet ellenfeleinknek. Nem jól tesszük. Gyöngeségre magyarázzák, s annál kiméletlenebbül támadnak. Helyenkör nem az olajággal védekezünk, ami az *egyik* kezünkben van, hanem a keményebb szerszámmal, amit a másik kezünkben szorongatunk.

De azért — mint talán e mai írásunkból is kiderül, — az olajágot sem dobjuk félre a verekedés hevében. Csak legyen aki felé nyujthassuk.

A háború körül.

...

Steiner József százados.

Néhai Steiner Gábor ezredesnek, a kitünő, ismert katonának fia: Steiner József, a debreceni 3. honvédgyalogezred főhadnagya, a mozgósításkor került a harctérre. Az északi harctéren vitézségével és halálmegvető bátorságával annyira kitüntette magát, hogy a 26 éves, hős tisztet századossá nevezték ki és megkapta a *signum laudis*-t. A hadjárat későbbi folyamán gégelövést kapott. Súlyos sebével hazakerült, s bár felgyógyult, a hangos beszédre sebe következtében egyelőre képtelenné vált. A vitéz százados most hadipilótának jelentkezett, hogy hazáját méltón szolgálhassa tovább.

Gorócz Dénes.

Gorócz Dénes, máv. hivatalnok, a m. kir. I-ső honvédgyalogezred hadapródjelöltje a harctéren szerzett súlyos betegségében hősi halált halt. Négy hónapig küzdött szakadatlanul a hazáért. Apjának, Gorócz Jakab máv. főellenőrnek Sepsibaranyai Bartha Lajos ezredes, jelenleg már tábornok és a m. kir. Ludovika-akadémia parancsnoka a halálesetkor a következő sorokban kondolált:

Igen tisztelt Gorócz ur!

Mély megilletődéssel vettem épp most a gyászjelentést arról, hogy *az én fiatal, hős bajtársam nincs többé.*

Fogadja igen tisztelt Gorócz ur, úgy magam, mint volt derék ezredem tisztikara nevében, őszintén érzett, igaz részvétünket.

Adjon a Mindenható nagyságodnak és kedves szeretteinek lelkierőt megnyugvással elviselhetni a sorsnak eme nehéz megpróbáltatását, s a felejtetlen emlékü, kedves Megboldogultnak, a mi szeretett ifju

bajtársunknak, kinek emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni, zavaratlan, csöndes, örök nyugodalmat.

Mélyen fájlalom, hogy a végtisztességnél magam személyesen meg nem jelenhetek, sajnos, azonban járóképeségemet mindézig még vissza nem nyertem, s két mankóra utalva, még aggódó szívvel várom, hogy vajha a Mindenható megsegít, s nem maradok örökre nyomorék.

Őszinte, igaz részvétem ismétlése mellett a legszívélyesebb üdvözzel, vagyok igaz tisztelő hiva

Bartha, ezredes.

Az elesett hős egy bajtársa, dr. Homonnay Andor I-ső honv. gy. e. zászlós a következőleg kondolált: „Mélyen tisztelt főellenőrur! Nemeslelkű, értékes embert, egy jellemet birni: kincs, elveszteni: fájdalmas, nehéz fájdalom. Dinkóval szívben és lélekben összenőttem. Sokan ismerték nemes tulajdonait, de kevesen úgy, mint épen én. Keservesen sujtott a végzet, vigaszom, hogy találkozni fogunk. Aki megmaradtunk, az ő erényéből fogunk példát venni és küzdeni fogunk a legszentebb célért a csatásokon. Idővel majd tompulni fog a fájdalom. A feltárt seb éget és fáj, de idővel beheged. Más kérdés, tudunk-e felejtetni? Orvosságunk erre a jó Isten irgalma és az igaz szeretet emléke. Mindent érzek és tudok! Tompuljon a fájdalom.

Igaz tisztelettel és vonzalommal.

Dr. Homonnay Andor.

Gorócz Dénes siremlékét június 6-ikán, vasárnap délután 11 órakor leplezik le ünnepélyesen a rákoskeresztúri izr. temetőben, a chevra-kadisa által felállított Hősök sorában.

Korach főhadnagy.

Korach Kálmán dr., 42 éves kassai ügyvéd, főhadnagy, az I/a hadtáppászálójai parancsnoka. Résztvett az északi harctér nagy akcióiban. Emberei a rajongásig szerették és jószívéről igaz képet ad egy érdekes, romantikus történet, melyben egy elhagyott zsidó gyermek életét és jószágát mentette meg a vitéz főhadnagy.

Mikor a zászlóalj Korach vezetése alatt február elején Tarnowba bevonult, egy elhagyott házban Kristóf őrmester Bialik Károly nevű kiskoru galíciai honos, lemergi illetőségű 7 éves fiugyermeket talált. A gyermek a zászlóaljparancsnok a tisztikarral való megbeszélés után magához vette és a zászlóalj tisztikarával úgy határozott, — minthogy a gyermek atyja állítólag a harctéren elesett, anyja pedig betegség folytán elhunyt, hogy addig az időpontig, amíg ennek legközelebbi hozzátartozói a gyermek átvétele céljából nem jelentkeznek, tartását és nevelését a zászlóalj tisztikarának közös költségén Kristóf Gyula őrmesterre, illetve annak feleségére bizza, ennek folytán a gyermeket Kristóf Gyuláné lakóhelyére, Kassára viszi és ott a zászlóalj tisztikarának további intézkedését a gyermekre vonatkozólag bevárja.

Az őrmester felesége el is vitte a kis Bialik-fiút Kassára és beíratta az ottani Kinizsi-utcai állami iskolába.

Korach főhadnagy azóta résztvett a galíciai ütközetben és megkapta a *signum laudis*-t. Testvérehez, Korach Mórhoz írta erről a nagy ütközetéről és kitüntetéséről a következő érdekes sorokat:

„1915. V/22. A május 15-iki Rendeleti Közlöny közli a *signum laudis*szal való kitüntetésem, a Pesti Hirlap 17. vagy 18. számában benne lesz. Ily hosszú idő múlva jólesik bizony Ófelsége kitüntetése. Holnap reggel előbbre megyünk egy nagyobb városba. Itt Galiciában remekül állunk, a foglyok csak úgy dőlnek, csupán a mi zászlóaljunk 50.000 fogolynál többet szállított el eddig, minden nap több ezer érkezik. Ha az alias olaszok vesztig maradtak volna, rövidesen vége lett volna. Egyébként semmi újság...

Miskolci zsidó hősök.

Szepesi Jenő, a 10-ik honvédgyalozezred tartalékos hadnagya, a Miskolci Agrárbank tisztviselője, 1914. augusztus hó 26-án ment a harctérre, résztvett 26 ütközetben, megsebesült szeptember közepén (fejséb). Visszament a harctérre október 30-án, ahonnan december 1-én fagyott lábakkal jött vissza. Felebbvalói több ízben megdicsérték. Flóra István zászlóaljparancsnoka Szepesi bátor viselkedésére célozva, a tisztek előtt a következő nyilatkozatot tette: „A háboruban a zsidó tartalékos tisztek és katonákat illetőleg kellemes csalódás ért bennünket.” Szepesi hősiességeért a „signum laudis“-t kapta.

Gál Imre, tartalékos-hadnagy, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T. hivatalnoka, (Gál Károly miskolci máv. főellenőr fia) folyó évi május hó 28-án a harctéren szerzett súlyos betegség következtében, 26 éves korában hősi halált halt. Mint tartalékos-hadapród vonult be a 34-ik gyalozezredhez és hőiesen viselkedett a háboru egész tartama alatt. Hadnagyi kinevezése betegágyán érte. Temetése nagy katonai pompával és az egész város igaz részvéte mellett vasárnap, május 30-án ment végbe. A temetésen Rieger Vilmos alezredes vezetése alatt az egész tisztikar jelent meg. Dr. Spira Salamon szivreható gyászbeszédet mondott. A részvét a szülők iránt annál nagyobb, mert Gál Károly máv. főellenőr önzetlenül fáradozik a hitközség intézményeinek felvirágzása körül, igaz zsidó szívvvel vesz részt minden mozgalomban, mely hivatva van a zsidóság érdekeit előmozdítani és, mert Gál Károlynak a most elhalt Imre fián kívül még csak egy gyermeke — fia — maradt, aki szintén hadapródként teljesít szolgálatot.

Fürth Mór, született 1887-ben, (fia néh. Fürth Ferenc volt nagykárolyi főrabbinak) mint a 12-ik honvédgyalozezred zászlósa résztvett a máramarosi harcokban, másodízben pedig a Dunajec környékén, ahol shrapnell-lövés érte a jobb kezét. Bobin orosz községnél százada a legnagyobb ágyu- és gyalogsági tűzben minden fedezék nélkül feltartóztatott számra nagyobb ellenséget déltől estig. Hadnagygyá nevezték ki.

Weisz Géza, tartalékos-hadnagy, a Borsodmiskolci Gőzmalom tisztviselője, mint a cs. és kir. 65-ik gyalozezred hadnagya vonult be a háboru elején, résztvett 22 ütközetben, október hóban súlyosan megsebesült, a miskolci izr. hitközség által fentartott hadikórházban ápolták. Felgyógyulása után ismét harctérre ment.

Groszmann Péter, tartalékos-hadnagy a 10-ik honvédgyalozezredben, több heves ütközetben vett részt, megsebesült első ízben szeptember 10-én Ravaruszkánál a karián, visszament a harctérre október 30-án, fagyott lábakkal visszajött november 30-án. Résztvett a San-menti harcokban is. 1915. január hóban harmadszor ment vissza a harctérre.

Kitüntetések.

A hivatalos lap május 15-iki száma közli, hogy a király az ellenséggel szemben tanusított vitéz magatartása elismerésül **Lévai Elemér** tartalékos-honvédhadnagynak a signum laudis-t a vitézségi érem szalagján adományozta. Mint az indokolás mondja, Lévai hadnagy kiváló bátorsággal és tántoríthatatlan erélyvel kétszer vezette századát orosz túlerő ellen győzelmes rohamra a Kárpátokban.

Lévai Elemér fia Lévai Izornak, a pesti izr. hitközség érdemes tanárának, kinek egy másik fia a honvédtüzérségnél szolgál.

Dr. **Gottlieb Ede** orvosnak Csantavéren mindkét fia a háboru kitörése óta küzd. **Gábor Endre**, bankhivatalnok, az északi harctéren, dr. **Gábor Artur**, 31 éves, ezredorvos, a déli harctéren. Megsebesülvén, majd felgyógyulva, hónapok

kon át mint az északi harctér és Budapest közt közlekedő kórházvonatok parancsnoka végzett emberfeletti munkát. Többször részesült elismerésben, míg most már három hónapja a Kassán lévő járvány-kórház parancsnoka. Itt a honvédelmi miniszter részéről egy látogatás alkalmával a páratlanul példás és kifogástalan vezetésért személyes elismerésben volt része, míg most „az ellenséggel szemben vitéz és önfeláldozó magatartásáért a Ferenc József-rend lovagkeresztjét a katonai érdemkereszt szalagján” kitüntetését kapta.

Biró Kálmán, Brust Lipót csákvári kereskedő és a chevra-kadisa gondnoka 23 éves fia (a civiléletben az Általános Magyar Hitelbank tisztviselője) a háboru kezdetén mint a 7-ik gyalozezred egyéves önkéntes-kaplárja vonult az északi harctérre. Ott több ütközetben vett részt, rövid egy pár hét alatt zászlósig fölvitte és most a II. osztályu vitézségi ezüst éremmel lett kitüntetve.

Egy, nagyapjához, **Steppinger Zsigmond ny. kir.** postamesterhez intézett levelében kitüntetésére vonatkozólag így nyilatkozik:

„A kitüntetésnek nagyon örülök s remélem, hogy még szerzek mellé még másikat is. A kitüntetés a következő cselekedetért kaptam: Mint járőrparancsnok voltam kiküldve 20 emberrel s feladatom volt, az állásunktól 18 kilométerre északkeleti irányban fekvő Pistyn városban az 50—60 főnyi ellenséget meglepni s a városban felállított telefonállomást lerombolni s az apparátust magammal vinni. Utközben egy 13 főből álló kozákjárőrt elfogtam s behatoltam. Pistynbe, hol a helyőrséget megleptem, közülök 11 embert elfogtunk s a telefont magunkkal vittük. A többi Kolomea irányában elmenekült. Másnap 30 emberrel egy 120 kozákból álló ellenséges csapat támadását az ellenségre nagy veszteséggel visszavertem. Ugy én, valamint járőröm majdnem minden tagja a II. osztályu ezüst vitézségi érmét kaptuk.”

Waldmann Sándor, aki mint az aradi háziezred zászlósa, a háboru kezdete óta a harctéren teljesített szolgálatot, ellenséges golyótól találva, az északi harctéren hősi halált halt. Waldmann hősiességeért vitézségi éremmel tüntették ki, halála előtt pedig újabb kitüntetésre terjesztették fel.

Öfelsége dr. **Lichtig Arthur** epepriesi ügyvédnek, a cs. és kir. 67. gyalozezred tartalékos hadnagjának az ellenséggel szemben tanusított vitéz magatartása elismerésül a III. oszt. katonai érdemkeresztet a hadiékítménnyel adományozta. A kitüntetett hadnagy fényes haditettét, mellyel egy magaslatot az oroszoktól rohammal elvett és 300 foglyot ejtett, az Egyenlőség egyik előző száma méltatta.

Schlesinger Sándor egervölgyi illetőségű önkéntest rendkívüli hősiességeért a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki és zászlósjelöltté nevezték ki. A teljesen árva ifjú hős még az első mozgósításkor az árvaszék beleegyezésével ment a harctérre, s ott sokszor kitüntette magát, úgy, hogy tisztjei példaképpen emlegetik a legénység előtt.

A győri kórházban fekszik egy súlyosan sebesült harcos, **Deutsch Gusztáv**. Állapota még most is igen komoly, s a leggondosabb ápolásra van szüksége. E héten megjelent a kórházban **Handel Mazetta** őrnagy és **Tauscher Béla** százados s lelkesítő beszéd kíséretében átadta az ezüst vitézségi érmét, melyet az ellenség előtti bátor magatartásáért kapott.

Schlesinger Sándor kapitány volt ama 29. számú tábori vadászzászlóalj parancsnoka, amelynek a Magiera elleni támadás folyamán fedezékéből kikelve, az oroszokra kellett törnie. A kapitány reggel 4 órakor adott jelt a támadásra. Feltartóztatlanul rohant előre századával. A támadás közepette, reggeli 6 órakor, két fejlövés érte a vitéz kapitányt, de súlyos sebesülése dacára sem hagyta el övét. Ugy, ahogy bekötötte a sebeit és tizenhárom órán át sebesülten is százada

élén maradt. Másnap reggel újból átvette a vezénylest, mintha semmi sem történt volna időközben. Példás kötelességteljesítésért megkapta a katonai érdemkeresztet a hadi-ékitmény szalagján.

Vidor József győri származású hadnagyot, a Wiener Bankverein tisztviselőjét, Vidor Salamon győri felső kereskedelmi iskolai tanár fiát, Öfelsége, az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért, a hadiékitményes harmadik osztályú katonai érdemkeresztrel tüntette ki. Vidor Józsefnek ez már a második kitüntetése. Még február 14-én a signum laudist kapta meg a fiatal hős vitézsége elismeréséért.

Klein Izidor és Markovits Leó tart. hadnagyok, a 9. honvédgyalozredben a III. oszt. katonai érdemkeresztet kapták.

Tárnoky Béla, a 46. szegedi gyalogezred hadnagya, a polgári életben az Erdélyi Erdőipar tisztviselője, a szerbiai harctéren vitézségével kitüntette magát. Felderítő szolgálatra jelentkezett és élete kockáztatásával egy veszélyes csónak-kirándulással felkutatta a szerb tűzérőség rejtékhelyét. Később északra került; a vitéz fiatal tiszt, ki Tárnoky Mór M. Á. V. főfelügyelő fia, bátorsága jutalmául signum laudist kapott.

A hadidisztímtényes 3. osztályú katonai érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján az ellenséggel szemben tanusított kitünő és önfeláldozó szolgálatának elismeréséül dr. Wildmann Géza losonci járási orvos, a 2.-5. mozgó tart. kórházhoz beosztott tartalékos főorvos, dr. Wildmann Adolf körmöcbányai ügyvéd, felekezeti életünk egyik jeles szereplőjének fia.

A király az ellenség előtt tanusított vitéz és önfeláldozó magatartásának elismeréséül dr. Dobó Dezső honvédgyalozredbeli törzsorvosnak a Ferenc József-rend lovagkeresztjét a katonai érdemkereszt szalagján adományozta. Dr. Dobó Dezső Ceisler Mórnak, az egri hitközség tekintélyes tagjának fia.

A király elrendelte, hogy dr. Weltner Sándor főorvosnak az ellenséggel szemben tanusított önfeláldozó és vitéz magatartásáért a legfelsőbb elismerés tudtul adassék. Két hónappal ezelőtt Weltner súlyosan megbetegedett, melyből kigyógyulva, néhány héttel ezelőtt ismét szolgálatátételre jelentkezett. A kitüntetés Nagykanizsán érte, ahol a zászlóaljparancsnok dicsérő szavak kíséretében tűzte fel mellére a signum laudis érmét.

Dr. Friss Jakab 10. honvédgyalozredbeli tartalékos zászlós, vitézségi érmét kapott. A hős már hónapok óta küzd a harctéren s részt vett a diadalmas lodzi csatában is, most pedig a gorlicei hétszeres rohamban és az azt követő üldözési harcokban.

Barok Ernő 16-os tűzérkadét, ki augusztus 6-ika óta a harctéren van, a polgári életben fővárosi hivatalnok, így írja le sógorához, Braun Jenő 16-os tűzérhez intézett levelében legutóbbi kitüntetését:

„Ma arról akarok referálni, hogy megkaptam a bronz vitézségi érdemjelet, mint első kitüntetett a batteriában és ugyanazt kapta egy szegény emberem, ki az ágyumnál súlyosan megsebesült s tegnap meghalt. Nem szívesen mesélek, s azért inkább röviden szoktam írni, de a fenti kitüntetésem történetét leirom. 14 napig 2 ágyuval a gyalogsági rajvonalba voltam küldve, hol a csoportparancsnok alezredes parancsnoksága alá voltam rendelve. Mindjárt az első napon egy körülbelül 1 km. hosszú orosz rajvonalat tisztítottam ki, s az alattam levő falu 3 még épen maradt házát lőttem széjjel, hol orosz tisztek laktak. Az utóbbi napokban parancsot kaptam, hogy miután az előttünk lévő magaslatot minden körülmények között el kell foglalni, tehát este 5 órakor vegyem azt tűz alá, míg a gyalogság a támadást megkezdí. Én a saját rajvonalunk előtt ástam be magamat s onnan irányítottam ágyuim tüztét. Fél hétkor este telefonált az alezredes, hogy szüntessem a tüzet, mert az oroszok eléggé meg vannak gyűrve. Megjegyzem, ekkor már nem volt egy ép árok az orosz vonalban, úgy szétszedtem azokat gránátjaimmal. Engem azonban úgy elfogott a buzgó-

ság, hogy felkaptam egy orosz fegyvert és töltenyeket s felszólítottam embereimet, hogy ki tart velem! Csak egy gyetvai tót fiúnak volt mersze. Beállottunk azután a bakák közé és versenyt ugráltunk velök, fától-fáig! Reggel 4-kor már a drótsövényeknél voltunk, s az én tűzéremmel versenyt ordítottunk hurrát! a fegyvereket magasra tartó muszkáknak. Este felhívott az alezredesem s igen megdicsért, hogy milyen szép eredménnyel dolgoztam ágyuimmal s mert felcsaptam még hozzá bakának is. Néhány napra rá felváltást kértem s mikor lejöttem, elkeltt mondanom az esetet, mivel az alezredes kétizben szölitotta fel a kapitányt, hogy adjon be kitüntetésre! Nagy ezüstre ajánlott, s kaptam egy bronz vitézségi érmét, dacára annak, hogy igazán sohse vágytam erre. De ha Isten éltet, azt az orosz fegyvert, amelylyel néhány muszkát szabadságoltam, hazaviszem!”

Magyar zsidó családok.

Stern Lajos gámai bérlőnek három fia van és mind a három katona. A legidősebb a tűzéreknel, a középső, Stern László, mint zászlós a 44-eseknél kitüntette magát és bátorságáért Öfelsége által a nagy aranyéremmel lett kitüntetve. A harmadik fia, 19 éves, szintén a 44-eseknél szolgál.

Weiss Miksa, károlyvárosi lakos hat fia szolgálja a királyt s a hazát. A legidősebbik, József. A 2-ik, Pál, a korneuburgi vasutezrednél s Przemysl átadásánál fogságba került. A 3-ik, Lipót, a tengerészetnél. A 4-ik, Albert, a 25-ik honvédezrednél, a géppuskaosztálynál, a belgrádi visszavonulásnál fogságba került. Az 5-ik, Simon, valamint a 6-ik, Vladimir, a déli hadseregnél vannak.

Neufeld Hermann kistaludi földbirtokosnak és malomtulajdonosnak Bereg vármegyében, fiai: 1. Neufeld Samu, 40 éves, be van sorozva. 2. Neufeld Márton fia, 38 éves, be van sorozva. 3. Neufeld Sándor, 30 éves, a 65-ik gyalogezredben szolgál, mint katona. 4. Neufeld Dezső unokája zászlós a 85-ik gyalogezrednél, hadifogoly Nisben, Szerbiában.

Eckstein Lajos nagysápi szeszfőzőnek mind a három fia a harctéren küzd. A legidősebb, Géza, 24 éves, szakaszvezető a 26-ik gyalogezredben. 3¹/₄ évig egyhuzamban, megszakítás nélkül, az esztergomi hadkiegészítőben dolgozott felebbvalóinak a legnagyobb meglepődésére és dacára, hogy mint front-altiszt kiképezve nincs, önként jelentkezett a harctérre. Alig hogy néhány napig a harctéren volt, olyan hősiesen vezényelte szakaszát egy magaslat elfoglalásánál, melyet rohammal be kellett venni, hogy ötvenszeres ellenséges tulerőt tudott lekötöni, míg résziunkról segítség érkezett. Ezért a hőstettéért másnap soronkívül az ezredparancsnok a II. osztályú ezüst vitézségi érmét tűzte a mellére. Négy hónapig feküdt a lövészárokban, nagyon sok rohamban vett részt. Egyszer hatan maradtak az egész századból, április 14-én, amikor a 26-ik gyalogezred egy magaslat bevételénél annyira kitüntette magát. A három napos rohamnál, éjjelután 2 órakor a tenyerét átlőtték, megsebesült, de ő a szakaszát nem hagyta ott. Csak a győzelem után ment a kötözőbe és most van felterjesztve az I. osztályú vitézségi éremre is.

Második fia, Simon, egyéves önkéntes-káplár, szintén a 26-ik gyalogezredben, 21 éves, még december 11-én ment a harctérre, először Orosz-Lengyelországban harcolt a Nida mellett, a legnagyobb téli ütközetekben vett részt, onnét januárban a Kárpátokba jött az ezred, ahol szintén nagy csatákban küzdött, míg február havában hastifuszba esett és három hónapig élet-halál között lebegett.

A legifjabb fiu, László, 19 éves, nem maradhatott nyugton, ha már két bátya katona, apjának beleegyezését kellett adnia, hogy ő is a hazát szolgálhassa. Október 6-án jelentkezett Nyitrán a 14-ik honvédgyalozrednél, azon feltétellel, ha azonnal küldik a harctérre és

október 15-én, 9 napos katonakorában, ment is. December elején Orosz-Lengyelországból lefagyott lábakkal kórházba került, de már január végével újra a harctéren volt és március 24-én egy visszavonulásnál gránát által súlyosan megsebesült.

Elesett hősök.

Sztropkó hősi védelmében Aczél Iván 46-os tartalékos zászlóst homlokán találta egy orosz golyó. Bajtársai odafönn elföldelték a hős katonát, akinek a király a vitézségi érmet adományozta. A zászlós édesatyja hazahozatta a holttestet Szegedre. Vasárnap délután helyezték Aczél Ivánt örök pihenőre a zsidó temetőben. A koporsót a család tagjain kívül barátok, ismerősök, bajtársak állták körül a temetőben. A 28-ak diszszázada is kivonult egy százados vezetésével. Löw Immanuel dr. főrabbi könyekig megható gyászbeszédet mondott. A gyászbeszéd után a katonák vállukra emelték a koporsót, amit a hitközség által adományozott diszszírhelyre vittek. Amikor leeresztették a koporsót a sírgödörbe, sortűzet adott a század. A frissen hantolt sirt teleszórták virággal.

Friedländer Sándor, a 9. népfölkelő gyalogezred főhadnagya, a haza védelmében az északi harctéren hősi halált halt. A Kassán közismert banktisztviselő halála általános részvétet keltett.

Schönwald Aladár nyomdászsegéd május 2-án a Sztaszkowka melletti csatában elesett. A halálesetről a turóc-szentmártoni izraelita hitközség előjáróságát temetésénél közreműködött rabbi alábbi sorokban értesítette: „Tekintetes Hitközségi Előjáróság! Schönwald Aladár 16. ezredbeli közhonvéd május 2-án, igaz ügyünkért hőiesen küzdve, a harctéren hősi halált halt és ugyanott Sztaszkowkán, a 437. számú magaslat tövében, általam zsidó rítus szerint eltemetve lett. Felkérem, hogy hozzátartozóit kiméletesen értesíteni sziveskedjék. Kiváló tisztelettel: dr. Lemberger Samu, a 39-ik hadosztály rabbija.”

A nagykállói hősök.

A nagykállói zsidó katonák e héten érkezett statisztikájából emeljük ki a következő szép eseteket:

Frischmann József II. osztályú vitézségi érmet kapott. Berger Sámuel bádógos, öt gyermek atyja, mint járőr arany vitézségi érmet kapott. Przemyslben valószínűleg elfogták. Gonda Mihály gyógyszerész, ki egy kórházvonalat, mint mozdonyvezető mentett meg, arany érdemkeresztet kapott a vitézségi érem szalagján. Dr. Barna Jenő az 5-ik gyalogezredben mint orvos emberföltötti munkát végzett az északi harctéren. Október hónapban Rávaruszkánál orosz fogságba került, ahol szintén öt napig küzdelmes munkát végzett s itt merész tette szánta el magát: megszökött, ami szerencsésen sikerült is neki. Eljutott a mi csapatainkhoz. Tüdőgyulladásba esett a gyengeszervezetű orvos s úgy került a pesti kórházba, de annyira elgyengült, hogy többhónapi pihenést kellett igénybe vennie. Hetekkel ezelőtt már jelentkezett szolgálatértelre s most a rimaszombati kórházban alkalmázták, mint segédorvost hadnagyi rangban.

A miskolci chevra-kadisa hadi jótékonyága.

A miskolci chevra-kadisa a háború kitörése óta nagyméretű hadi jótékonytságot fejt ki. Rendkívül agilis és az ember-szeretet művei iránt fogékony elnökének Neuman Adolf bankigazgatónak kezdeményezésére múlt év szeptemberben 20 ágyas hadikórházat létesített, melyet fokozatosan 35 ágyra

fejlesztett. A hadikórház az elnök finomlelkű nejének gondos vezetése alatt áll és úgy berendezés, mint a betegek ellátása tekintetében első helyet foglal el a városban fennálló hadikórházak között. A szentegylet a hozzátartozóik hadbavonulása által szorult anyagi helyzetbe jutott családokat és a hatósági engedéllyel még itt tartózkodó érdemesebb galíciai menekülteket hathatósan segítyezi, valamint gondoskodik három kiskorú menekült gyermek neveltetéséről, akik eltévedtek. A peszach-ünnepen át a megfigyelő-barakkokban és az összes katonai kórházakban ápolt zsidó vallású katonák rituális ételmezéséről gondoskodott 2900 K költséggel. E napokban küldte el az első nagyobb segélyt egy orosz fogságba került helybeli szegény családapának. Eddig 18 elhalt hadi sebesültet és beteget temettetett sírkertjében e célra kijelölt külön szakaszban és az elhaltakért a gyászheften át a templomban az emlékmécset gyújtatja. Az első hadikölcsönre 100.000 K-t és a második hadikölcsönre most 50.000 K-t jegyzett. A miskolci chevra-kadisa vezetőségét átható hazafias szellemre a háború alatt végzett munkája élénk virágot vet.

A miskolci orth. izr. hitközség hadikórházát, mely eddig 100 beteg részére volt berendezve, 20 ágygyal megnagyobbította.

Vers Bak főhadnagyhoz.

Íráshoz és verseléshez nem szokott kézzel, de annál nagyobb melegséggel és szeretettel intézte az alábbi költeményt Bak András főhadnagyhoz, a 12/44-ik gyalogezred munkásosztag századparancsnokához egy bakája. A megkapó és egyszerűségében szívhez szóló kis költemény ez:

Üdvözlünk

Her Ober Lajtnan. 12/44 Arb Apt Század Parancsnokunknak.

Mi előtt tollat ragadok Gondolatban oda szállok. Ahol a multnak Disz babérja szál Hol a hősöknek Magas bérce ál Meg hajolva ez ur előtt Aki velem egy Királyt szolgál Fő Hadnagy urunk Ki előttünk áll Hoszszu küzdelmet El türt szenvedett Forró Nap sugárt S kemény hideget Velünk fáradott Minden időben Ki jutott sorsa Sok küzdelmekben Hazánk vészben volt Fegyverbe juttunk Kaposvár város Lett első utunk Be lettünk osztva Munkás századba Fegyver és szerszám Így mentünk hadba Negyven négyesek Arbeiter hada Leg ki magaslobb Zvölfte százada Mert Fő Hadnagyunk Mi Tisztelt urunk Órajta mulott Hirneves multunk Hogy utnak váltunk Szerajevóba Csak hamar juttunk Babine doljra Itt munkát kezdtünk Nehéz napokon Így védtük hazánk Jelen korszakon Hoszszu időközön Sok sorsba juttunk Hála Istennek Nincs vészes multunk Mind ezt köszönjük Fő Hadnagyunknak Ő ált eléjje Vészes sorsunknak Hogy jött a srápnél Zavart bennünket Megvédte nekünk Töbször éltünket Ő úgy rendezte Nekünk a munkát Ne lássák szerbek A munkás hadát Bár jött a srápnél De folyt a munka Mégsem volt neki Egysem halotja Hoszszu küzdelmet Hogy el szenvedte Övezze babér S ezer szerencse Örömmel töltse Ki tüntetését Fő Hadnagy urunk Ne érjen veszélyt Védje tovább is Boldog sors keze Dicső mult után Babér érdeme Mely koszoruzza Fedje homlokát Érje éltének Boldogabb korát. Mindnyájunk nevében teljes Tiszteletünket nyilvánítottam Szablics János 12/44 Arb Apt 1915 V hó 13án.

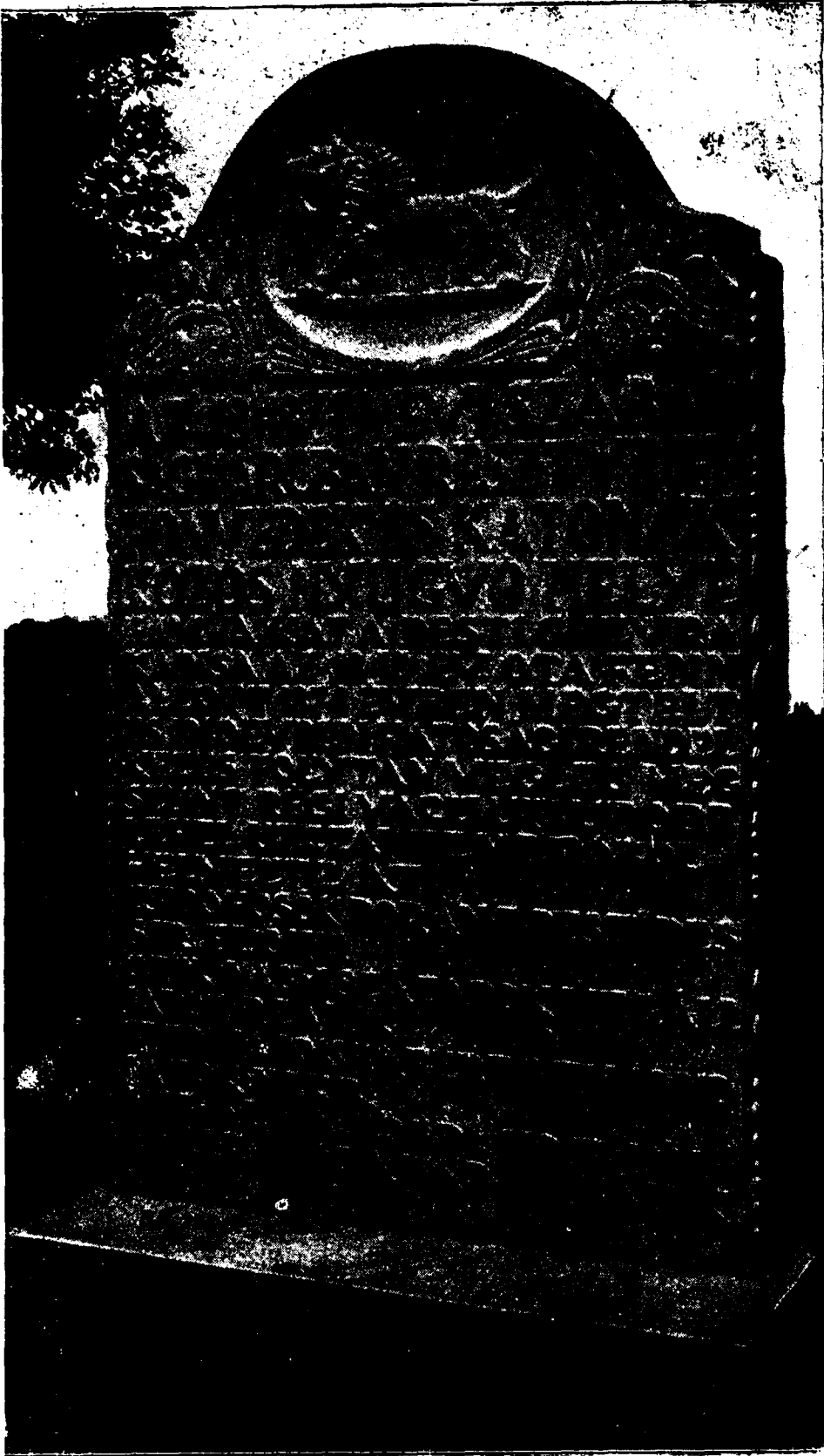
Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

Nayothalló? Fülzugásban szenved?

Nincs többé süketség és fülzugás, ha a legújabb szabadalmazott „Dobhártyaszerű Hallókészülék” hordja. Sulya egynegyed gramm és kívülről nem látható. — Prospektust ingyen küld

Faragó Jenő
Budapest, IX. Mester-u. 34/E

Lajta Béla emlékműve a 48-as zsidó hősöknek.

A pesti chevra-kadisa rákoskereszturi temetőjében e héten állították fel a fővárosban nyugvó 48-as zsidó hősök emlékművét. E hősök tetemeit a Lehel-utcai régi temetőből hozatta át a chevra-kadisa vezetősége az új és díszes sírhelyre. Lajta Béla, a kiváló műépítész tervezte a monumentális emlékművet, melyet méltóan koronáz be gyönyörű ötlettel a zsidó országnak, a bátorság méltó szimbolumának reliefje. A megkapó magyar szöveg Mezey Sándor munkatársunk tollából való. A sírkő másik oldalán néhai Bacher Vilmos mester által készített héber szöveg van.

A magyar zsidóság és a hadikölcsön.

Változatlan lelkesedéssel folyik a hazai zsidóság áldozatkészségének megnyilatkozása. El sem muló dokumentumul jegyezzük itt hétről-hétre ezt a szép krónikát:

1. Testületi jegyzések: Pozsonyi chevra 10.000 K. Pozsonyi orth. hitközség 40.000 K. Nagykanizsai izr. hitközség 40.000 K.

2. Magánjegyzések: (a jegyzések sorrendjében). Ifj. dr. Fodor Károly ügyvéd Budapest 12.000 K, dr. Schaefer

Zsigmond ügyvéd Bpest 5000 K, Eisenschreiber Vilmos Csata 14.000 K, Ifj. Szidon Samuné Roth Jakab özvegye 70.000 K, Walder Mihály Tamási 20.000 K, Engelmann Zsigmondné 50.000 K, Latzkó Emma 40.000 K, Böhm Mór (Eperjes) 30.000 K, Fried Simon (Eperjes) 12.000 K, Bettelheim Miksa 25.000 K, Fischer József (Zenta) 10.000 K, Mautner Testvérek börgyárosok 670.000 K, Schwarz Fülöp (Szeged) 15.000 K, Bruchsteiner Jakab 27.700 K, Fuchs G. 100.000 K, Abeles Zsigmond 110.000 K, Strasser Richárd 100.000 K, Strasser Izidor 50.000 K, Strasser Vilmos 50.000 K, Politzer, Rosenberg és Tsa 40.000 K, Ullaki, Hirschler és Tsa 100.000 K, Bakonyi Rudolf 70.000 K, Simon Miksa 30.000 K, Kiss Jakab 20.000 K, dr. Kanitz Izidor 20.000 K, Wilhelm Lipót 20.000 K, Birnbaum Adolf és neje 11.000 K, Mayer Mór 10.000 K, Grünhut A. 10.000 K, Fried Armin 10.000 K, Pollák József (Győr) 10.000 K, Friedmann Riza (Győr) 10.000 K, Breyer Lipót (Győr) 10.000 K, Strausz Géza (Magyaróvár) 20.000 K, Rosinger Adolfné 10.000 K, özv. Salzberger Lipótné 50.000 K, Grünfeld Adolf 50.000 K, Löwenstein Ignác és Jakab 10.000 K, Kohn S. B. 20.000 K, Weisz Izor fiai (Pécs) 300.000 K, Biró Henrik (Szabadka) Fischer Lipót 10.000 K, Fränkl Sámuel 10.000 K, Garai Izsó 10.000 K, Halbrhr Adolf 10.000 K, Klein Géza 10.000 K, Kohn Izor 8000 K, Kraus Béla 13.000 K, Kirschbaum Lajos 10.000 K, Ilkovicz Adolf (Eperjes) 40.000 K, Ilkovicz Mór 20.000 K, Grosz Nátán 20.000 K, Frankl Albert 20.000 K, Ungar Fülöp 20.000, Ignác Groszmann 20.000 K, Preisz Bernát és fiai 15.000 K, Goldberger Henrik 10.000 K, Schnitzer Sámuel 10.000 K, Stern Ignác 10.000 K, dr. Böhm Aladár 10.000 K, Klein Izrael 11.000 K, Goldschmidt Adolf 50.000 K, Breuer Gusztáv 50.000 K, Schwarcz Sámuel 46.500 K, Fischer J. 40.000 K, Politzer, Rosenberg és Tsa 40.000 K, dr. Schwarcz Vilmos 20.000 K, Ledermann Fanny 10.000 K, Klein Erzsébet 10.000 K, Ungar Emil 10.000 K, dr. Oesterreicher Sámuel 10.000 K, Freiwirth Mór (Besztercebánya) 15.000 K, Engel Sámuel 10.000 K, Brucksteiner Jakab 400.000 K, Wohl Aladár és neje 350.000 K, dr. Buchsbaum József (Fozsony) 30.000 K, dr. Schlesinger Miksa 30.000 K, Reif Ábrahám 10.000 K, Abeles és Klinger 10.000 K, Weisz Gyula 10.000 K, Heisler Vilmos 75.000 K, Krausz és Bettelheim 200.000 K, Székely Ignác 25.000 K, Reiner Mór 25.000 K, özv. Hay Ignácné 10.000 K, Weisz Lajos 10.000 K, Weisz Lázárné 10.000 K, Liebner Zsigmond 10.000 K, Galitzenstein Armin 10.000 K, Klein Viktor 10.000 K, Grünbaum Jakab 10.000 K, Roth Jakab és Ede (Ercsi) 10.000 K, Steiner Simon 20.000 K, Singer és Szamek (Pozsony) 20.000 K, Goldberger Sámuel és Fiai 150.000 K, Weisz Mór 25.000 K, dr. Darvai Fülöp 20.000 K, Schwarcz Bernát Fiai 15.000 K, Varsányi Irén 10.500 K, Kleinmann Sámuel 10.000 K, Popper József 10.000 K, Arnold Jónás 30.000 K, Adler Miksa 25.000 K, Grünbaum Jakab 20.000 K, Krausz Ede (Vágújhely) 20.000 K, Wald Gyula 20.000 K, Polgár Henrik 20.000 K, Kramer Rózsi 10.000 K, Widder Sámuel 10.000 K, Szántó Ede (Győr) 25.000 K, Hatschek Mór és fia 10.000 K, dr. Spatz Adolf (Csorna) 10.000 K, Deutsch Testvérek (Székesfehérvár) 60.000 K, dr. Roth Jónásné 27.000 K, Reich Miklós 25.000 K, Arnstein Miksa 20.000 K, Basch Adolf 20.000 K, özv. Fischer Mórné (Bolgárdi) 20.000 K, Vadász Izidor 18.000 K, Bruck Márk és neje 25.000 K, Prager Fülöp 10.000 K, Bruck Lipót 10.000 K, Löwinger Mór és fia (Székesfehérvár) 10.000 K, Krausz Mór (Kapuvár) 10.000 K, Weinmann Ignác (Nagytapolcsány) 10.000 K, Altmann Lajos és neje 20.000 K, Politzer, Rosenberg és Tsa 100.000 K, özv. Fried Emilné 10.000 K, özv. Rosenberger (Topolya) 15.000 K, Löwinger és Bányász 10.000 K, Groedel Testvérek 750,00 korona, Hirschl Dávid Fiai (Facsád) 20.000 K, Stern Irén 25.000 K, Pártos Zsigmond 15.000 K, Hazai Fülöp 250.000 K, Hete és Mór 260.000 K, Löwy Adolf 50.000 K, Herzog és Kohn (Losonc) 50.000 K, Goldschmidt Sándor (Arad) 41.000 K, Hauser Gyula 30.000 K, Berényi és Frankl 30.000 K, Singer és Wolfner 75.000 K, özv. Mendlovics Mórné 20.000 K, Rosner S. (Budafok) 20.000 K, Holzer Simon 15.000 K, Markovics Etel 15.000 K, Hajós Adolf 12.000 K, Rottmann Simon 12.000 K, Wiszter Lipót (Vágújhely) 10.000 K, Hirsch Jakab 10.000 K, Breitner Tivadar 10.000 K, Mann Adolf 10.000 K, Krausz Mór 10.000 K, Klein Armin (Sátorlajuhely) 15.400 K, Büdszentmihályon: Fülöp Jenő 30.000 K, Goldman Márton 100 K, Roth Nachmann 100 K, Braun Sámuel 100 K, Grünwald Ignác 1000 K, Moskovits Emil 1000 K, Braun Márton 1000 K, Irem Regine 2000 K, Klein Izsák 1000 K, Ohlbaum Ferencné 1000 K, özv. Kupferstein Ignácné 500 K, Hammer Mihály 1000 K, Flóhr Herman Onód 5000 K, dr. Kertész Miksa Onód 2000 K, Klein Jakab 5000 K, Helfersohn Arthur 1000 K, Kohn Dávid 2500 K, Scheffer Jakab 500 K, Scheffer Izidor 1000 K, Ornstein Ignác 100 K, Sichermann Henrik 1000 K, Hermann Sámuel 150 K, Schvarcz Herman 200 K, G. S. 300 K. Grünfeld Jakab földbirtokos a sz.-fehérvári izr. választmány elnöke, a már jegyzett 300.000 koronán felül, tekin-

tettel az orosz háborúra, ismét 100.000 koronát, az első hadikölcsönre történt jegyzéssel együtt összesen 900.000 koronát jegyezt a Székesfehérvári Kereskedelmi Banknál.

A második hadikölcsönre Kis-Kőrösön és a szomszédos Soltvadkerten következő említésre méltó jegyzések történtek: Özv. Schwarcz Mórné Kis-Kőrös 20.000 K, Schwarcz Samu Kis-Kőrös 20.000 K, Klein Hermanné Páhi Kis-Kőrös 19.400 K, Fleischer Pál Kis-Kőrös 4500 K, Schwarcz Márton Soltvadkert 20.000 K, Székely Endre Soltvadkert 10.000 K, Heisler Ármin Soltvadkert 10.000 K, Schwarcz Mór Soltvadkert 25.000 K, Székely Dezső Soltvadkert 15.000 K, Spitzer Lipót Soltvadkert 20.000 K, dr. Banet Ignác Soltvadkert 2000 K, Deutsch Sándor Soltvadkert 2000 K.

Felkérjük úgy felekezeti testületeinket, valamint hitfeleinket is, hogy a készitendő statisztika szempontjából jegyzéseik összegét velünk tudatni sziveskedjenek.

HIREK.

— **Zangvill.** Végre egy elfogulatlan és megbízható hír a nagy zsidó íróról, kinek alakja körül az elmúlt hónapokban a rágalmak és felelőtlen pletykák egész felhője röpködött! L. *Leonhard*, bécsi születésű író, osztrák állampolgár, ki nyolc évig élt Angliában mint újságíró és belletrista, a napokban *Londonból* hazatért a kontinensre. Angliában, tekintettel előkelő összeköttetéseire, nem internálták és így tíz hónapig figyelhette a szigeten a háborút, míg most hazaengedték Ausztriába. A *Frankfurter Zeitung* múlt pénteki, május 28-iki számában hosszabb, érdekes tanulmányt ír a háborús Londonról és Zangvillról ezeket mondja:

A londoni zsidók nem is mondhatják meg nyíltan, mennyire utálják London természetellenes szövetségét Pétervárral. De aki csak egy kissé mélyebbre lát, rögtön észreveszi, milyen mélységes az elkeseredés Oroszország ellen. És minthogy a zsidók hazafias angolok véleménye szerint — kik azonban maguk is otthon vannak — nem teljesítik eléggé kötelességüket hazáért és királyért, erős áramlat indult meg ellenük. Így elsősorban *Izrael Zangvill*nak hányják állandóan szemére, hogy sosem tud úgy érezni, mint egy igazi angol, ő csak alien Jew, bevándorolt zsidó. Zangvillt, kit nyolc éve ismerek, világért sem akarom megvédeni. Bár bevándorolt orosz zsidók gyermeke, teljesen elangolosodott és általában a szigetország legünnepelebb írói közé tartozik. A háboru kitörésekor sajátyszerűen hangzott kijelentéseit Németország ellen most visszavonja. Közvetlenül elutazásom előtt jelentette ki hosszabb beszélgetésben előttem, hogy az ő érzése szerint Oroszország egy esetleges győzelme a legnagyobb szerencsétlenség lenne a civilizált világra nézve. Végtelenül resteli Británia szövetségét a cárral és a jövőre nézve halatlan veszélyt lát benne. És minthogy nem mulik el nap, hogy az angol könyvpiacra orosz-barát, orosz-dicsérő, német-nyalázó munka meg ne jelennék, Zangvill hadat, visel e hamis, képmutató barátság ellen. Azt is kijelentette nekem, hogy Oroszország pénzügyileg tönkre fogja tenni Nagybritániát. És az ünnepelelt író, kinek cikkeiért az az egész angol sajtó versenyzett, e percben nem talál kiadót, kinek bátorsága lenne, az ő véleményét a szent cári birodalomról napvilágra hozni. Zangvill ezenkívül mutatott nekem nagy halom levelet vezető angol íróktól, kik sértegetik őt oroszellenes magatartásáért és nyilvánosan becsülmérlik! Hónapok óta folyik ellene egy hecckampány az oroszbarát sajtó részéről, egy rut agitáció, tele hiszterikus hazugságokkal és hamisításokkal. (Különb. attól lehet

félni, hogy a fanatikuskok George Bernard Shawt is le fogják lőni merész magatartásáért.

Zangvill ezért arra kényszerül, hogy cikkeit amerikai lapokban helyezze el. De kijelentette előttem, hogy határozottan el van szánva rá, hogy nem engedi magát elhallgattatni. Sajnos, arról a nézetéről, hogy Anglia csak a belga semlegesség ügyében rántott kardot Németország ellen, nem lehet lebeszélni...

Ime, így rehabilitálja az oroszbarátnak rágalmazott Izrael Zangvillt, a kultura és a civilizáció ítélőszéke előtt Németország legelőkelőbb sajtóorganuma.

— **Kohn Dávid.** A király hétfőn délelőtt fél tíz órakor gróf Lanckoronski főkamrás kíséretében Schönbrunnban kihallgatáson fogadta *Kohn Dávid festőművészt*, aki magával hozta a kabinetiroda megbízásából készített képeket, amelyek egyikén *Rainer* főherceget örökitette meg, azonkívül Hartl volt vallás- és közoktatásügyi miniszternek és gróf Wilczeknek arcképét. Az uralkodó, aki nagyon jó színben van, alaposan megnézte a festményeket, s különösen *Rainer* főherceg képe tetszett neki. Azután az Antoinette-teremben megtekintett még három Kohn-képet: *egy lengyel talmudistát, egy galíciai és egy magyar-zsidó tanulmányfőt. A királynak nagyon tetszettek a képek és tábornoki egyenruhában, összes rendjeleivel, félóra hosszat modellt ült a művésznek.*

Kohn Dávidról egy hozzánk közelálló magyar festőművész ezeket az érdekes adatokat közli velünk:

Kohn Dávid bécsi arcképfestő. Olyan ember, aki naponta eljár a reggeli és esti istentiszteletre a wieni „Schiffschul“ zsinagógába, aki műtermében, pihenője közben a héber talmudi könyveket bujja, elnöke egy talmudtóra-egyesületnek, s amellet rendes kiállítója a wieni Künstlerhaus-nak.

Kohn Dávid szakadatlan munkával, anélkül, hogy László Fülöp eszközeivel, a kikeresztelkedéssel, hitehagyással lendítene karrierjén: a császárváros egyik első arcképfestője lett. Bécs művészi közönsége elég művelt ahhoz, hogy enélkül is fölismerje a tehetséget. Szolid, képzett portaitista Kohn Dávid. Nagyratörő eszméket nem hirdet vásznain, de amit fest, az becsületes, művészi munka, mentes minden fölületes vagy üres, nagyzó svihakoskodástól. A festészet legszolidabb útjain jár, s munkája époly szolid, mint életfelfogása.

— **A magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesület** vasárnap tartotta 73-ik évi közgyűlését dr. *Kohner* Adolf báró elnök elnöklésével. A kereskedelemügyi miniszter képviselőjében *Vigh* Albert orsz. iparoktatási főigazgató, a földmívelésügyi miniszter képviselőjében *Székely* Jenő földmívelőiskolai tanfelügyelő jelent meg, akiket az elnök meleg szavakkal üdvözölt és küldöiknek az egyesület mély háláját fejezte ki azért a jóakarattért és hathatós támogatásért, melyben a kormány az egyesület iparos- és földmívelőképző működését részesíti. Az elnöki megnyitóbeszéd után, melyet köztetszéssel fogadtak, *Vigh* Albert udv. tanácsos a kereskedelemügyi miniszter üdvözlését tolmácsolta és nagyhatású beszédében az itthonmaradtak feladataira rámutatva, lelkes szavakkal buzdította az egyesületet a további munkára, melynek hazafias szelleme és erkölcsnemesítő hatása — a praktikus eredményeken felül — az egyesület legnagyobb érdeme. *Székely* Jenő földmívelőiskolai tanfelügyelő a földmívelésügyi miniszter üdvözlését tolmácsolta és sok sikert kívánt az egyesület munkájának. *Márkus* Miksa udv. tanácsos az egyesületi

tagok, nevében méltatta az egyesület kulturális és civilizátori tevékenységét, melyet nagy arányokban megsokszorozva különösen a határszéli zsidóságra, annak kulturális és etikai emelésére is ki kellene terjeszteni. Magas szárnyalású beszédében a földmivesképzés fejlesztését tartja leginkább szükségesnek, mert — ugymond — aki a földé, az az országé, a hazáé. Végül az egyesületet a zsidóság, különösen pedig a zsidó földbirtokosság áldozatkész támogatásába ajánlotta és *Kohner* Adolf dr. elnök és *Biró* Henrik alelnöknek, valamint az egyesület vezetőségének a közgyűlés köszönetét juttatta kifejezésre. Ezek után az évi jelentést tudomásul vették, a tisztújítás során az eddigi tisztviselőket és igazgató-választmányi tagokat újból megválasztották. Az igazgató-választmány előterjesztésére a kertészképzőtelep szervezésében kiváló érdemeket szerzett *Berger* Mór előljárót az egyesület tiszteletbeli tagjává választották meg. Dr. *Neumann* Árminné szépen megokolt indítványát, hogy a háboru hatása alatt a társadalomban rendkívüli mértékben megnyilatkozó közérzés és altruizmus rendszeres ápolása és fejlesztése, különösen pedig az egyesület munkája iránt való érdeklődés fokozása érdekében az egyesület körében *ifjúsági tagok csoportja* szerveztessék, a közgyűlés tetszéssel fogadta és az igazgató-választmányhoz utalta. A közgyűlési napirend utolsó pontja a felszabadult növendékek bemutatása volt, akikhez a közgyűlés nevében dr. *Kovács* Jenő igazg.-választmányi tag intézett lelkesítő szép szavakat. A növendékek köszönetét *Frischmann* Zoltán kertésztanuló tolmácsolta. Végül jutalomdíjakat osztottak ki, mire a közgyűlés emelkedett hangulatban befejeződött.

— **A Pesti Izr. Nőegylet új vezetősége.** Mult számban ismertettük legnagyobb és legtekintélyesebb nőegyesületünknek, a *Pesti Izr. Nőegyletnek*, az 1914. évről szóló évi jelentését. Ezuttal az egyesület részben újja alakult vezetőségéről emlékezünk meg. *Herzl* Antalnén elhunytával ugvanis megüresedett az egyesület elnöki széke és ennek betöltése révén a vezetőségben változások történtek. A május hónapban megtartott közgyűlés elnöknek gárdonyi *Neumann* Frigyesnént választotta meg és a választással több mint négy évtizedes, odaadó, lelkes munkásságot kívánt a Pesti Izr. Nőegylet honorálni, abban a meggyőződésben, hogy e diszes pozíció, amelyen *Bischitz* Dávidné és *Herzl* Antalnén voltak az új elnöknek elődei, méltó módon fog érvényesülni az ő nemes gondolkodása és tapasztalatokban gazdag filantropikus tevékenysége által. Gárdonyi *Neumann* Frigyesné előbb a leányárvaház élén mint előljáró tette nevét maradandóvá az egyesület történetében és e működésével valósággal hagyományt teremtett a kiváló intézet vezetésében. Mintegy másfél évtizede az egyik alelnöki tisztségben szerzett az egyesületnek újabb díszet és tekintélyt. Alig van társadalmunknak olyan szociális és jótékony akciója, amelyben ne találkoznánk az ő nevével. Megértő jósága, energiával és tapintattal párosult tekintélye a legjobb biztosítékai annak a reményünknek, hogy az egyesület az ő vezetésével újabb sikereket, fővárosi és felekezeti szegényügyünkben folyton fokozódó eredményeket fog felmutathatni. Mellette működnek az egyesület élén kemesmihályfai *Deutsch* Antalnén és dr. *Reinitz* Józsefnén alelnökök. Az előbbi már azelőtt is alelnöke volt a Pesti Izr. Nőegyletnek, az utóbbit most választotta meg az idei közgyűlés először e tisztségre. *Deutsch* Antalnén szeretetreméltóságával, nemes gon-

dolkodásmódjával és fáradhatatlan agilitásával már régen egyik disze az egyesületnek. Az ő újráválasztásával az egyesület csak igazolta azt az általános nagyrabecsülést, melylyel e kiválóan jótékony urihölgy iránt mindenki viseltetik, akinek alkalmá és módja volt megismerni. Bizonyos, hogy az egyesület filantropikus munkája továbbra is megtalálja benne azt az erős támaszát, amelynek eddig is bizonyult. Dr. *Reinitz* Józsefnén a gárdonyi *Neumann* Frigyesné elnökké választása által megüresedett egyik alelnöki állásra választotta meg a közgyűlés. Az ő neve sem új adat az egyesület történetében. Több mint negyedszázada tagja a választmánynak és vagy másfél évtizede mint pénztárnok-előljáró vesz részt az egyesület működésének irányításában. Különösen a segélyezési osztályban fejtette ki rendkívüli szorgalmát és teljes mértékben odaadó, fáradhatatlan munkásságát. Minden erejét és idejét a nőegylet munkakörének szánta és szinte páratlan kitartással, bámulatos türelemmel és egy emberöltő rendkívül gazdag tapasztalataival szolgálja most mint alelnök az egyesület nemes céljait. Kiváló képességeivel bizonyára nagy lendületet fog adni a nőegylet már eddig is rendkívül nagyarányú fejlődésének. Helyét a pénztárnok-előljárói állásban a választmány *Geszty* Rezsónéval töltötte be, aki körülbelül egy évtizede tagja a Pesti Izr. Nőegylet választmányának. Az új pénztárnokot eddigi buzgó munkássága és minden tekintetben bebizonyult rátermettsége tette méltóvá e diszes állásra, amelyben kiváló elődjétől tekintélyes munkakört, nemes becsvágvához méltó feladatokat vett át. Hisszük, hogy a zsidó magyar jótékonyosság immár félszázados intézménye az új vezetés alatt újabb nagy sikerek felé indul, mert e kiváló urihölgyek nem doktrínérjei a szegény-ügynek, hanem hosszú évek gazdag munkásságával szerzett tapasztalataik révén az életnek, a szociális bajoknak közvetlen ismerői.

— **Hivek Egylete.** A szervező bizottság alig hogy megkezdte az alakulásra vonatkozó propagandát, a tagok máris oly nagy számban jelentkeznek, hogy az új Országos Egyesület megalakulása biztosítva van. Különösen öröndetes a *vidéki hitközségek* jelentkezése, amelyekhez *Lederer* Sándor dr. a következő körlevelet intézte:

„A magyar zsidóságnak országosan szervezkednie kell oly célból, hogy vallásunkat ápoljuk és vallásunkat védjük. Országos szervezetbe kívánjuk tömöríteni a magyar zsidókat, hogy legyen egy oly társadalmi intézményünk, amely egyrészt a vallást ápolva és mélyítve, a vallás szeretetét és a vallásos élet ápolását heviszi a családokba és a mely másrészt megvédi a magyar zsidóságot igaztalan vádak és támadások ellen. Célunk és feladatunk oly tiszta és oly világos, annyira egybefügg a magyar zsidóság hitérdekeivel, hogy minden magyar zsidó támogatására számíthat. Felekezeti pártárnyalat itt nem jöhet tekintetbe, mert amit mi akarunk, azt minden igaz, jó magyar zsidó akarja. A legnagyobb súlyt helyezzük arra, hogy a létesítendő Országos Egyesületbe a vidéki zsidó hitközségek, mint testületek, belépjenek, jól tudván, hogy ezekre támaszkodva, bírjuk azt az erkölcsi erőt, amely a siker biztosítója.”

Ugyanily értelmű körlevél ment az ország rabbijaihoz is, akik a legnagyobb lelkesedéssel állnak immár a létesítendő Egyesület jó ügyének szolgálatában, amint ezt az ország minden részéből beérkező nyilatkozatok igazolják. Így írja dr. *Flesch* Ármin mohácsi főrabbi: „A legnagyobb készséggel szegődöm ezen magasztos hivatás szolgálatába, minden tölem telhetőt megfokok tenni, hogy minél szebb sikert arathassunk és már most is hálattal érzéssel gondolkodom azokra, kik ezen nemes ügy érdekében buzgalmukat kifejtik, mert hanyat-

lagnak induló vallásos életünk felvirágoztatásához mi rabbik gyöngék vagyunk, mert hiányzanak az eszközök hozzá.” — Hirsch Bernát bözödufalusi rabbi írja: „Bizony már a legfőbb idő volna, hogy a magyar zsidóság összetartsen és egyesüljenek mint igaz testvérek, hiszen a béke és szoros összetartás erős bástyája Izraelnek. Ha a teljes és igaz béke meg lesz és Izrael fiai együtt fogják az Istent dicsőíteni és törvényeit teljesíteni, akkor teljesülni fog: Venoszatti solóm boorec.” — Dr. Klein Sámuel érsekújvári rabbi azonnal intézkedett, hogy dr. Guth Jenő hitközségi elnökkel együtt a hitközség tagjai értekezletet tartsanak, amely értekezlet határozatilag kimondta, hogy örömmel üdvözlí az Országos Egyesület megalakulására irányuló törekvéseket és az Egyesület azon céljait, hogy vallásunkat ápoljuk és vallásunkat védjük egyedül helyesnek találja. Az értekezlet összes tagjai azonnal beléptek az Egyesületbe. — Rosenthal Tóbiás bonyhádi főrabbi kijelenti, hogy „a szent ügy érdekében agítani szent kötelességemnek tartom.” — Ugyanigy nyilatkozik Klein Albert szilasbalhási rabbi, és a gyűjtőívet nagyszámu aláírással küldi be, amelyen a rabbi mellett maga a hitközség és a chevra-kadisa is tagokul jelentkeznek.

Miután pedig majdnem minden oldalról hangsúlyoztatik, hogy a tagok gyűjtésére kiszabott határidő túl rövid, a szervező-bizottság a taggyűjtési határidőt június hó 15-ig meghosszabbította.

Az egyesület vezetősége, miután a megalakulás így biztosítva van, igyekezni fog, hogy a felekezet nagynevű vezérférjainak jóakaró támogatásával, hivatalos köreink szeretetteljes segítségével mielőbb életbeléptesse a nagy célokat szolgáló új együletet.

— **A készülő nagy mű részére** adataikat beküldötték: Nagykálló, Miskolc (II. sorozat).

— **Tiszti főorvos.** Szabadka város tiszti főorvosává Purgly Sándor dr. főispán Barta Antal dr.-t nevezte ki, aki több mint 20 éve tiszteletbeli főorvosa Szabadkának és több mint féleve helyettesíti a főorvost. Egy emberöltőt töltött már Szabadka város közegészségügyének szolgálatában, s most nyílik a számára új terület, hogy ezen idő alatt megérlelődött eszméinek testet adjon. Szabadka új tiszti főorvosa Szabadkán 1860-ban született. Diplomáját a budapesti egyetemen 1887-ben szerezte. Még ugyanazon évben a városi kórház helyettes másodorvosává, majd 1889-ben a IV-ik kerület tiszti orvosává, 1896-ban törvényszéki orvosszakértővé és tb. főorvossá, 1908-ban főorvos-helyetessé nevezték ki, 1914-ben, Günther József dr. fölfüggesztése után pedig a tiszti főorvosi hivatal vezetését bízták reá, s végül most tiszti főorvossá nevezték ki. A felekezeti közéletnek is lelkes, szorgalmas munkása, a felelősséggel teljes és Szabadkán különösen nehéz vezetőállásra való előléptetés tehát a felekezetnek is megbecsülése.

— **A zemplénmegyei menekültek hazaszállítása** nagy gondot okozott a hatóságoknak, mert vonaton lehetetlen volt a szállítás, kocsik pedig nem állottak rendelkezésre. A nehézséget Andrassy Frigyes főhadnagy, a sátoraljaujhelyi trén-osztag parancsnoka és Serwatovsky lovag főhadnagy. az Etappen-Kommando parancsnoka, háritották el: a menekültek 800 lélekből álló csoportját 25 trénfogaton szállították vissza a megye felső járásaiba, melyekből az oroszok e hó elején kitakarodtak.

— **Az Ahavas Reim Felebaráti Szeretet Egyesület** f. hó 1-én tartotta Adler Gyula és Adler Illés dr. elnöklete alatt évi rendes közgyűlését. Rosner Ármin titkárnak nagy tetszéssel fogadott előterjesztéséből kitűnik, hogy az egyesület 1914. évi kiadásai 29872

K 28 fillérre, bevételei pedig 30549 K 22 fillérre rúgtak. Az egyesület a Szent István-, Dologházi-, Illésutcai, Telepi-utcai, Andrassy-ut 71. sz., Balassa-utcai és a Honvéd-helyőrségi kórházak zsidó betegeit és sebesült harcosait látta el szertartásos étellel. Miután Diamant Samu, Somogyi Viktor és Horvát Sándor javaslatára a választmány az elnököknek és a titkárnak köszönetet és elismerést szavaztak, a fölmentvényt pedig megadták, tisztujításra került a sor. Újak a tisztikarban Lederer Sándor dr., mint alelnök és Horvát Sándor mint előljáró. A közgyűlést Adler Illés dr. nagyhatású beszéde rekesztette be.

— **A galíciai zsidók szenvedései**, amelyeknek végtelen sorozatáról Levy Arthur dr. tábori rabbi a The American Hebrewben immár a harmadik nyílt levelet tette közzé, abból az orosz helyőrségi parancsból is megitélhetők, amelyet Krasznov városában az orosz uralom idején tettek közzé. E nyílt parancs a Magyar Távirati Iroda közlése szerint a következő: Hirdetmény. A krasznói helyőrségi csapatparancsnokság ezennel kijelenti, hogy az orosz sereg által megszállott területek zsidó lakosságát az osztrákok vagy poroszok által az itteni lakosságon elkövetett minden erőszakos tettért felelősnek nyilvánítja, továbbá, hogy az orosz hadsereg által megszállott területekről tuszokat szedtek és szállítottak el Oroszországba, akik közül minden egyes polgárért, akit osztrákok vagy poroszok üldöznek, vagy minden zsidó kémért, akit e területeken elfognak, kettő-kettő fog az életével lakolni. Krasznó, 1915. évi március hó 10-ikén. A csapattestparancsnok.

— **A miskolci orth. hitközség** évi jelentése, amely most jelent meg, névszerint felsorolja 58 ügyvéd, orvos, kereskedő, bankár, gyógyszerész, tisztviselő tagját, akik mint tartalékos csapattisztek, orvosok és gyógyszerészek vonultak be hadi szolgálatot teljesíteni. Ezeken kívül a hitközség saját alkalmazottai közül is heten vonultak be: tanítók, templombiztosok, énekesek stb. A hitközség a harctérre vonultak családtagjait, ahol szükséges volt, anyagilag támogatta, azok részére, kiknek családfenntartója fegyverben áll, ha igényt tartanak rá, ingyen templomi imaszéket jelölt ki, a határszéli megyékből való menekültek közül azokat, akik Miskolcon utaztak keresztül, étellel látta el, az ideiglenesen letelepedetteknek ingyen lakást adott, amiben lehetett, támogatta őket; a főünnep alkalmával 600 zsidó katonát élelmezett, imakönyvvvel látott el, az Augusztá-alapnak felajánlotta egyik tóraékszer szerelvényének váltságdíját és a Vöröskeresztet a templomokban és a hitközségi irodában felállított gyűjtőperselyek révén támogatta. A hazafias áldozatkészség gyönyörű munkája ezzel még távolról sem merült ki. A hitközségnek Erzsébet királynéről nevezett elemi iskolája fiúiskolai részében 100 ágyas hadikórházat létesítettek, ezt felszerelték, fürdő-, műtő-, kötözőszobákkal egészítették ki, ellátták műszerekkel és szeptember 14-én adták át rendeltetésének. A kórház fűtéséről, világításáról, a gyógy- és kötszerekről a hitközség, ágyneműről, fehérneműről, ezek tisztántartásáról, a sebesültek ápolásáról és élelmezéséről pedig a hitközség kebelében fennálló nőegyesület gondoskodik. A hadikórházat a hitközség elnöke, Halmos Géza dr. vezeti, gondnoknője dr. Sidlauer Árminné, a betegek gyógykezelését Altmann Ignác dr., Halász Henrik dr., Lutzer Simon dr., Sidlauer Ármín dr., Singer Henrik dr. kir. tanácsos és Steinfeld Frigyes orvosok díjtalanul vállalták. Amily bőkezűen gondoskodtak a hadi állapothól folyó anyagi szükségletekről, épp oly figyelemmel voltak az ezen állapothól folyó lelki szükségletek fedezésére is. A rabbiság intézkedése folytán a háboru kezdete óta a hitközség összes templomaiban a délelti istentisztelet előtt könyörgő imát végeznek. December 3-án általános, böjttel egybekötött vezeklési napot tar-

tottak vitéz hadseregünk fegyvereinek győzelmeiért. Az egyes csapatok elvonulása alkalmából pedig az izr. vallásu katonák számára alkalmi istentiszteleteket tartottak, amelyeken a fő-rabbi héber imában áldotta meg a hadbavonultakat, a rabbi-hitszónok pedig lelkes magyar beszédekben buzdította őket, hogy szentírásunk parancsolatainak megfelelően hősként viselkedjenek a harctéren és szerezzenek dicsőséget hazánknak, felekezetünknek. A jelentés köszönettel adózik Lázár Miksánának, Gencsi Samu dr.-nak és Forgács Dezső dr.-nak, kik a hadkórház berendezése körül fáradoztak, továbbá, élén dr. Grosz Józsefné elnökkel, a nőegyesület ama tagjainak, kik a kórház élelmezése és rendbentartása körüli szükséges munkákat végezték. Felsorolja azokat is, kik az ágyfelszerelésekre 2909 koronát és a hadkórház fentartására 3206 koronát adományoztak. Természetbeni adományt a hitközségnek ugyyszólván minden tagjától több ízben is kaptak. Ezeket a jelentés, tömegüknel fogva, föl sem bírja sorolni. A háborus emberbaráti munkák közül a jelentés még a sebesülteknek szóló templomi adományok tekintélyes összegét mutatja ki. A jelentés mintaszerű és például szolgálhat tekintetben, hogy hitközségeinknek hogyan kell összefoglaló képet adniok mindarról, ami a történelmi nagy időkre vonatkozó szerepüket rögzíti meg.

— **Gyűjtéseink.** Az elmúlt héten különféle célokra a következő pénzküldemények érkeztek be hozzánk:

A bukovinai stb. menekültek számára:

Krausz Jakab (Baja)	50.— K
Timár Emilné (Tenke) Tyroler Jenő hadifogolyról nyert értesülés alkalmából	50.— „
Wittmann Ignác nagybérlo (Pápa)	40.— „
Özv. Wolkenstein Hermanné (Székesfehérvár)	20.— „
Dr. Kabos Mártonné (Zombor)	20.— „
Rosenberg Mórné (Baja)	20.— „
N. N. (Nagykörös)	10.— „
Fischer Gusztáv (Pozsony)	5.— „
Weisz József (Kisbecskerek)	5.— „
Összesen	220.— K
A mult hétig kimutatott összeg	10209.— „
Együtt	10429.— K

A szentföldi nyomorgó hitfelek számára:

Wittmann Ignác nagybérlo (Baja)	20.— K
Zelinger Jakab (Ószentiván)	16.— „
Összesen	36.— K
A mult hétig kimutatott összeg	3956.55 „
Együtt	3992.55 K

A megvakult katonáknak:

Kisjenőerdőhegyi chevra-kadisa utján	
Barta Jenő tóraadománya	10.— K
N. N. (Kisbér)	10.— „
Schlesinger I. (Budapest)	5.— „
Összesen	25.— K
A mult hétig kimutatott összeg	1481.81 „
Együtt	1506.81 K

A Vörös-kereszt számára:

Schlesinger I. (Budapest)	5.— K
---------------------------	-------

Ruhaküldeményt kaptunk a bukovinaiak számára Szigeti Józsefnétől Besztercebányáról. Ugy a ruhaneműeket, mint a beérkezett pénzekből 220 K-át a bukovinai stb. menekültek számára a pesti izr. hitközség jótekonysági ügyosztályának, 36 K-át a szentföldi nyomorgók részére az orth. irodának, mely ezt konstantinápolyi követünk útján juttatja rendeltetési helyére, 25 K-át a megvakult katonák javára a hadsegélyző-bizottság alelnökének, Simontsits Elemérnek, 5 K-át pedig a Vörös-keresztnek adunk át.

— **Zsidó képviselő a békekonferencián.** Szóba került az a terv, hogy a most dúló világháború nyo-

mán tartandó békekonferenciára egy előzőleg egybehivandó zsidó kongresszusról kiküldendő zsidó képviselőt is meg kellene hivatni. Egy newyorki zsidó lap erre való tekintettel az egyes országok vezető zsidó egyéniségeihez közkedéssel fordult, hogy a tervhez mit szólnak. Az illető lap most közöl néhány választ. Ime: Rothschild lord Londonból ezt telegrafálta: „Véleményem szerint Anglia és Franciaország zsidói minden szükséges lépést megtehetnek. Ez okból a zsidó kongresszust ellenzem.” Zangwill telegramja ez: „A kongresszusnak gyakorlati értéke nincs.” Rómából ez a válasz érkezett: „A mi véleményünk a zsidó kongresszust illetően általában kedvező. Levélben bővebben írunk. Sorenj, az olasz zsidó hitközségek szövetségének elnöke.” A londoni Jewish Chronicle a béketárgyalásokon a zsidó érdekek szószólójául már meg is nevezi az általa legalkalmasabbnak vélt képviselőket. Az egyik Strausz Oszkár, az Egyesült Államok volt konstantinápolyi követe, a másik a philadelphiai Sulzberger.

— **Bécsi szám.** A bécsi zsidóság szellemi és művészi életét mutatja be gyönyörű képekben, érdekes cikkekben a Mult és Jövő e havi bécsi száma. A költemények kivétel nélkül bécsi íróktól és művészekről — minők Felix Salten, Arthur Schutzler, dr. Krausz Sámuel és mások — valók. A számból élénk és érdekes képet kapunk a Bécsben pezsgő zsidó életéről, társadalmi törekvésekről, tudományos irányokról is.

— **A debreceni chevra-kadisa** a Stern József lemondásával megüresedett elnöki széket a mult vasárnap töltötte be. Elnökké egyhangulag Gutfreund Sámuel dr.-t választották. A közgyűlés ezután többek hozzászólása után, kik a személyzeti kiadások csökkentését kívánták, elvetette a tagdíjak felemelésére irányuló javaslatot.

— **Halálozás.** Sulyos csapás érte Gelléri Mór kir. tanácsost, az Orsz. Iparegyesület érdemes igazgatóját. Édesanyja, özv. Gelléri Józsefné, szül. Klein Rozália, ritka nagy korban, élte 85-ik évében, hosszú szenvedés után elhunyt. Életében csöndben nagyon sok jót tett, segítette a szűkölködőket, s ahol módja nyílt, sietett a fájdalom könnyeit felszárítani. Gyermekének élt, a szerető anyák mintaképe volt. Őt élő gyermeke és sok más hozzátartozója gyászában a tisztelők nagy serege osztozik. A rákoskeresztúri temetőben tették örök nyugalomra.

Farkasházi Fischer Dezsőné, a tatatóvárosi nőegyesület elnöke, május hó 26-án elhunyt. Évtizedeken át irányított a jótekonyság munkáiban, cselekedett és áldozott a szegény emberek minden bajának, bujának eloszlatása érdekében. Művelt lelke más irányban-is nemes társadalmi munkákra képesítette. A város egész közönségének részvételével május 28-án kísérték örök nyugalomra.

A kézmű és földmívelési egyesület.

E gazdasági jellegű, régi társadalmi testületünk, mely azt választotta hivatásául, hogy a magyar zsidóság egy részét az ipari és mezőgazdasági foglalkozások területére segíti, a háborús 1914. évet bizonyára legsúlyosabb megpróbáltatásai közé fogja iktatni. Amint az másképp nem is lehetett, a háború kitörése után a kézműves növendékek, akiknek mesterei bevonultak, vagy akiknek gazdái az ipari pangás folytán műhelyeiket bezárták, épp úgy az egyesület nyakába szakadtak, mint a már kiképzett, de keresetüket vesztett segédek közül azok, akiknek azonnal bevonulniuk nem kellett, sőt a már meglelt családok mesterek sorából is azok, akiket azonnal fegyverbe nem szólitottak, de ipari tudásukat értékesíteni nem voltak képesek. Ez a kalamitás a mezőgazdasági-, földműves- és kertész-növendékek, vagy kitanult ily növendékek részéről az egyesületet nem érte, mert a mezőgazdaság munkásai számára a háború nemcsak hogy nem kevesbitette a munkaalkalmakat, hanem ellenkezőleg, megsokasította és olyan

gyümölcsözővé tette, aminő az talán sohasem volt. Csak a háború folyamán láttuk és látjuk még napnap után, minő fontos szerepe van a népek, a nemzetek életében a mezőgazdasági termelésnek, amely a szó szoros értelmében hadiszereket, hadi eszközöket állít elő és pedig nemcsak a küzdő seregek, hanem a védelmüket élvező, itthon békén élő és a hadviselés költségeit viselő seregeknél sokkal nagyobb tömegek számára is. És újra értékelhettük azt a bölcseséget is, mely megnyilatkozott az egyesület alapítóinak gondolatában akkor, amikor több mint hetven évvel ezelőtt a földmives-képzést választották az egyesület egyik főfeladatául.

Fájdalom, a földmives-képzést a sok minden akadályozó körülmény folytán, az elmúlt nagy időn át nem lehetett oly intenzivitással folytatni, mint aminőben az indokolt, célszerű és kívánatos lett volna és még fájdalmasabb, hogy az egyesületnek a földmives-képzésre irányuló törekvése a felekezet körében, jötevői sorában még ma sem talál annyi megértésre, annyi méltánylásra, amennyire az reászorul és amennyit megérdemel. A kertészképzőtelep, amelynek a főváros élelmezésében soha akkora szerep nem juthatott és a háború után bizonyára sokáig nem is fog jutni, mint most, akkor, mikor a zöldségfélék, konyhakerti termesztmények, tejgazdasági cikkek és általában minden, ami ehető, szinte megfizethetetlenül drága, nagy deficittel zárta le az évét. Deficitje volt, mert nemcsak első szüretjét tette tönkre a múlt évi fagy, tehát a kivédhetlen természeti erő, vagy véletlen, hanem azért is, mert a megnyitása óta eltelt esztendők sora alatt még mindig nem lehetett kiépíteni és felszerelni annyira, hogy legalább a saját alimentálására szükséges anyagi eszközöket a társadalom támogatása mellé — pótlásul kitermelje.

Mi türelem-tagadás, ez nem megnyugtató eredmény, de el nem csüggeszthet. Ellenkezőleg, fokozott munkára kell, hogy ösztönözzön, mert nem lehet az és nem szabad beletörődni abba, hogy az ősi zsidó energia és az intelligencia, amit minden foglalkozásba belevisz, éppen csak a mezőgazdasági termelés terén ne tudjon kiválót, példásat, mintaszerűt produkálni. A kertészképző-telep növendékei és maga az intézmény ma is kiválóak, minden tiszteletet és elismerést megérdemlők, csak az anyagi eszközök gyengék és a rajta kívül álló tényezők, — hogy is mondjuk, hogy bántók ne legyünk, — nem vetkőztek még ki egészen a közömbösségükből.

E közömbösség megtörésére erőteljes propaganda kell és pedig oly propaganda, amely inkább a földmivesképzés, mint az iparosképzés céljait tartja szem előtt. Az ipar terén ma már társadalmi tevékenység nélkül is helyt áll a magyar zsidóság. Az 1912/13. tanévben az iparosinasiskolákba járt 111.479 inas közt volt zsidó vallású 6954, vagyis több mint 6²/₁₀%, a magasabb és alsóbb foku ipariskolák 5871 növendéke közül pedig 874, vagyis majdnem 15% volt zsidó vallású. Mikor az ország zsidó vallású lakosságának arányszáma 5%, akkor az iparosinasok közt 6% és az ipariskolások közt 15% zsidó vallású tanuló annak a bizonyossága, hogy az iparosítás terén propaganda nélkül is erőteljesen folyhatik tovább a munka. A mezőgazdasági tanintézetek zsidó hitű tanulóinak kis létszáma azonban — 2369 közül 74, vagyis kerek 3% — leginkább igazolja azt, hogy e téren még sok a teendő és a propagandát meg az áldozatkészséget tulajdonképpen ezen a területen kell érvényesíteni. Nem mondjuk ezzel azt, hogy a kézmű- és földmívelési egyesület ejtse el az iparosképzésre irányuló tevékenységét, amire az inas-nevelés és speciálisan az erköcsi veszélyek ellen való védekezés céljából a főváros területén

mindig nagy szükség lesz, de igenis bizonyítani kívánjuk azt, hogy a mezőgazdasági munkaerők képzésének területén az egyesületre ma sokkal nagyobb feladatok várnak, mint az iparosképzés jól megmunkált terepén. Ott hajtani, itt inkább fékezni kell az energiákat.

Az egyesület, ha csak áldozatainak pénzértékét nézzük, ezen az uton halad. A kertészképzésre magára 91.049 K 33 fillért fordított, míg az iparosképzésre, ha az általános szükségletekből a kertész- és földmives-növendékekre fordított 17.343 K 18 fillért levonjuk, csak 49.631 K jutott. Ámde a dolog úgy áll, hogy abból a 108.392 K 51 fillérből, amibe így az egyesületnek földmivesképző munkássága került, 46.864 K a kertészképző-telep üzem kiadása s ha a kertészképző-telep 12.364 koronányi kamatterhét is levonjuk, akkor a földmivesképzésre mindössze 49.163 K 82 f marad, vagyis kevesebb, mint az iparosképzésre.

Bár, mint látjuk, az egyesület anyagi erői és támogatóinak szűk köre aránylag csak kis anyagi eszközöket enged az egyesület nagy céljaira fordítani, az 1914. év mégis tetemes deficitekkel zárult. A kertészképző-telepnél a hiány 32.521 K 58 fillér, az általános igazgatásnál pedig 12.270 korona 54 fillér, vagyis együttvéve 44.792 K 12 f. Ekkora volt a deficit, noha a kertészképző-telep termelésének eredménye az előző évvel szemben, 4440 K 68 fillérrel javulva, 30.655 K 34 fillérre emelkedett. De bár a deficit, mint látjuk, tetemes summa volt, az egyesületi alaptökek csak 10.278 K 61 fillérrel csökkentek és az év végén 768.792 K 59 fillért tettek ki. E tiszta vagyomból általános rendeltetésű 470.769 K 88 f, s a kertészképzői 298.022 K 71 f.

A viszonylag kis alaptökek, noha, mint láttuk, a kertészképző-telep, mint termelő, tehát kereső tényező is számottevő, nem engedik meg, hogy az egyesület tevékenységének tisztes arányait kiterjessze; sőt az elmúlt félig háborus évben már ezt is korlátozni volt kénytelen, úgy, hogy bár az 1914. év folyamán 96 növendék szabadult föl és 62-öt elbocsátottak, tehát a létszám 154 növendékkal apadt, csak 51 új — 38 iparos-inas, 5 földmives és 8 kertészképző-növendék — tanulót vehetett pártfogása alá. Ez új növendékek azonban kizárólag hadba-vonult apák fiai és árvák voltak, tehát hazafias és emberbaráti feladatok teljesítésére is módot nyújtottak.

Az 1914. év végén maradt 210 kézműves-növendék, 3 ipari szakiskolás és 35 (30 kertész- és 5 földmivesiskolás) földmives-növendék. Az iparostanoncotthon bennlakóinak száma 45 és a kertészképzőé 30.

Az évi jelentés ez idén szűkebb, mint más esztendőben, de azért Kemény Dávid igazgatónak nem kevésbé gondos munkája. Meg-megrezdülnek benne a háborus világ fájdalmas és hazafias hurjai és utolsó akkordjai azt a tanulságot vonják le a folyó világháborúból, hogy az iparos- és a földmives-képzést támogatni kell, mert a fegyveres erőn kívül a győzelmes ellenállást a hazai ipari és mezőgazdasági termelés nagyarányu és intenzív fejlesztése biztosítja. Mi többet mondunk, nemcsak a győzelmes ellenállást, hanem a háború kárainak kiheverését is az ipari és mezőgazdasági termelés biztosítja, — azért tehát a legelsőrendű kötelesség támogatni azt az egyesületet, mely ezt a célt vezetője, a nagy magyar filantróp, báró Kohner Adolf utmutatása szerint, teljes odaadással, meleg szívével, szeretetével és fejlett gazdasági és szociális érzésével egyaránt szolgálja.

Komáromi Sándor.

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja —
készítményen
FÉGERŐ ADOLF FIA
ortopéd orvópomestor
Budapest, Kossuth Lajos-u. 4.

Hős kertek alján...

A vihar engem nem söpört magával
Az élet most megállt és itt gubbaszt fölöttem
Május havában én kilencszáztizenötben
Hős kertek alján ülök versek hangulatával.

Az ég szeliden, kéken mosolyog rám,
Virrad s leáldozik aranyló fényben,
S elfitkolja, hogy ott a messzeségben
Világokat pusztít a véres orkán.

Harangütés riaszt fel néha este
S madár veri föl e halk tájakat,
Vagy falevél, ha ágról leszakad,
Vagy fészekrakó s etető fecske.

Az éj égboltját csillagok tarkázzák
S az enyhe május méla muzsikával
Telehint mindent sok, színes virággal
S kelti az alvó rózsák füske ágát.

Engem a vihar nem sodort magával,
Hős kertek alján ülök dus fák alatt,
Fölöttem zengő, édes madarak
S játszom egy letört, szép orgonaággal.

Peterdi Andor.

...

Klein levele.

A mellemen már két ordó ragyog,
megmentettem a századot,
fiszfeltetem az édes kicsi otthont,
s szép városunkat, Váradot.

Mondd meg otthon, a városvégi Klein
a csatatéren nagy vitéz,
nem rettentí ágyu, shrapnell, gránát,
nem rettentí meg semmi vész.

Mondd meg otthon, a városvégi Klein
vérével védi a hazát,
otthon kicsi fűtetlen szobában
remeg érte a bús család.

Mondd meg otthon, a városvégi Klein
meg is fog halni itt talán,
a bús családnak városvégi házban
kenyér se lesz az asztalán.

De lesz egy emlék, jaj, édesfájó,
a golyó hőszívet talált,
Klein tudta, hogy adós e hazának,
hazájáért halt hősi halált.

Nagy Imre.

A háború legendáiból.

Irta: Kiss Arnold.

Véres napokból.

(Folytatás.)

Lurja rabbi szemei villámokat szórtak, szikrázó haraggal tört elő ajkáról az irtózat s az undor kifejezése.

— Szörnyeteg! Minden szavad viperamarás, bűnnek fortelme. Te tudod, hogy hazámhoz hű vagyok, tudod, hogy hitem életemnél drágább nekem. Azt is tudod, hogy árulást el nem követtem, se én, se családom. Állom a szavamot: vagy minden hittestvérem megmenekül, vagy küldj engem is a halálba. Dobd el magadtól a rangodat, a hazug méltóságodat, ha lélek van benned; de ne kívánjad, hogy én adjam érted cserébe a lelkemet. Készen állok a halálra.

Lubomirszki ezredes szemében vészes láng csillogott a szavakra.

— Hát jól van. Vele végzettem. Most még a nővéremhez és az anyámhoz lesz szavam.

Lurja rabbi holthalványra vált. Rémült, iszonyu fölindulás fogta el egész valóját.

— A hóhérok legszörnyebbjai közül való vagy. Nem elég, hogy az anyád testét juttatod bakókézre, előbb a szenvedő lelkét is meg akarod ölni. Istenre nem hivatkozom, mert Istened nincsen, de ha egy szikrányi emlékezés van még benned az ifjukorodra, az anyád érted való sok szenvedésére, ne feszítsd kintpadra a lelkét. Célt nála sem fogsz elérni, de soha mártírt úgy meg nem kintoztak, mint te az anyádat, ha téged esztendő után újra viszont fog látni és átkozott szavaidat fogja hallani.

Lubomirszki nem válaszolt többé az apjának. Becsöngette az őrtálló katonát, s parancsot adott annak, hogy a rabbit vezesse vissza szobájába, s a két zsidó nőt vezessék elébe.

Mikor a rabbi feleségét és leányát Lurja rabbi cellájának ajtaja előtt szuronyos őrs kíséretében a kihallgatásra vezették, a rabbinak egy pillanatra volt alkalma egy szót sugni kedveseinek.

Az arcvonásain szörnyű aggodalom és irtózat ült, amikor megpillantotta hitvesét és leányát.

— Legyetek erősek, bármi vár reátok.

Az ajtónálló őrs durván tuszkolta be a rabbit szobájába, akinek sikerült meglesni a folyosón végighaladó nőket.

De a rabbi szelid, bánatos tekintetű hitvese megértette férje dúlt arcvonásaiból és lihegő, izgatott szavaiból, hogy nagy lelki megpróbáltatás előtt áll, s most már tudta, hogy bármi is vár reá, férje szellemében, erősnek kell lennie. Ráchel pedig, a rabbi leánya, érezte, hogy a halálnál nagyobb szenvedést is kész elviselni, hogy minden eljövendő irtózatnak bátran a szemébe tud nézni.

Néhány pillanat múltán Lubomirszki ezredessel állott szemben a rabbi hitvese és leánya.

Lurja rabbi hitvese tudta, hogy fia az orosz hitre tért, de esztendő sora óta sorsáról, hollétéről hirt nem hallott. Férje úgy meggyászolta, mint a halottakat szokás, megszagatta érte a ruháit, a földön ült érte gyászolóképen, s ő is átélte azokat a szörnyű gyászidőket. Lassan beleringatta magát abba a hitbe, hogy fia már nincsen is az élők sorában.

S most ott állott előtte, fényes katonatiszti egyenruhában — az ő fia, az a máshiten levő nagy ur, a hűtlen, az

Az elhizás

életrend megváltoztatására. A hatás megépő. Egy csomag, amely egy hónapra elég **7.50 K**, két csomag **14 K**. Kapható a pénz előleges beküldése Gyár-telep: **Hillaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSZ ANTAL** kivitelei háza Budapest, VIII., József-körút 23/C.

kitűnően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „**Dakodin**”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses természet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott

apai hitét megtagadó gyermek, ellenség seregének nagy rangot viselő tisztje.

A szívéhez kapott hangos sikolylyal a szegény, meggyőzött édesanya, amikor megpillantotta a fiát. A sors csapásának ezt a kegyetlen rohamát még se tudta erősen elviselni. Ajultan esett össze.

Ráchel rémülten sietett anyja segítségére. Lubomirszki ezredes éteres üvegecskével élesztgette az elájultat. Néhány perc múlva magához tért Lurja rabbi felesége. Mint aki szörnyűsége rossz álomból ébred: révedező szemekkel tekintett maga körül s látta, hogy a borzalmas álom kísértetalakja nem álmokép, hanem döbbenetes valóság. Előtte állott Lubomirszki ezredes — az ő fia.

Lubomirszki szívét ellentétes érzések ostromolták. Egy percig erőt vett rajta újra a multakban élő érzékenység — hiszen az édes anyjával állott szemben — de aztán kemény akarattal bilincset rakott ébredő érzéseire, — sőt lassanként úgy érezte, hogy keserű gyűlölet fogja el a lelkét hozzátartozói, faja ellen, akiktől hiába igyekezett szabadulni, az utjába állottak ismét, pusztá létükkel is veszedelembe sodorják emelkedő pályáját, romlást hoznak reményeire, becsvágára, sőt makacs ellenállásukkal visszasülyeszti a porba, ahonnan sikerült fölemelkednie.

Hideg részvétlenséget erőszakolt magára. Mindjobban megerősödött benne a meggyőződés, hogy minden áron meg kell törnie szüleinek ellenszegülését. Érezte, hogy a harag és az elkeseredés eltépte az utolsó köteléket is, amely kíméletre intette hozzátartozóival szemben.

Mintha bíró állna vádlottak előtt, ridegcsengésű, hivatalos hangon beszélt:

— Anyám, bennünket az élet elszakított egymástól. Én sikereket, rangot, címet szereztem nélkületek, sőt csak azért, mert el tudtam szakadni tőletek. Ti . . . a ti hitetek veszélyt hozhatnak énreám. Visszaránthatnak a sárba. Ell kell hagynotok a hiteteket. Kell, hogy az én hitemen legyetek. Akkor az én utam továbbra is emelkedő lesz, ti is megszabadultok minden veszedelemtől. Gondoskodni fogok rólatok. Ha akaratomat meg nem teszitek, ha apámat reá nem bírod, hogy engedjen kívánságomnak: halál vár reátok. Nem menthetlek meg benneteket. Szörnyű bűnnel terhelve, rövid idő multán haditörvényszék elé kerültek, bizonyos halálítélet előtt álltok. Anyám! határozz a sorsotok felett.

Ráchel borzalomtól megüvegesedett, tágra nyílt szemekkel nézte ezt a jelenetet, megpattanásig dobogó szívvel hallgatta végig ezeket a szavakat. Most már értett mindent. Ez a fényes egyenruhájú katona, ez a gonosz tűzben villogó szemű szörnyeteg az ő bátyja, akiről elfojtott suttogással hallott beszélni szülői hajlékában, akiről annyit tudott csak, hogy valami nagy bünt követett el szülői ellen s akiről azt hitte, hogy már régen nincsen az élők sorában. Most szemben áll vele. Kemény, lelketfagyasztó szavakkal, rémületes, gonosan fenyegető követelésekkel szólt hozzájuk. Börtönbe hurcoltatta az apját, az anyját, halálos bárdot suhint a drága fejek fölött. Végtelen gyűlölet, mondhatatlan irtózat fogta el a szívét a boldogságuk megölője, fájának bakója ellen.

Sikoltó szóval, magából kikelve kiáltotta az ezredesnek:

— Inkább a halált, mint a te kegyelmedet. Hóhér, ne gyötörd apám, anyámat, add meg hamar a kegyelemdöfést. Ajjad ne szentségtelenítse meg továbbra is a legszentebb szót, ne nevezd anyádnak az én anyámat.

Lubomirszki ezredes megvető mosolylyal, szánakozó gúnnyal nézett végig a leányon s aztán egykedvűen szólott:

— Ez a hisztérikus leány megőrült. Anyám! én a te válaszodat várom.

Lurja Mózes rabbi felesége fölegyenesedett görnyedt fájdamából. Szenvedő, halovány arcára sötét pír borult, csodálatos erő szállta meg szegény beteg szívét. A férjének vas-

lite, szilárd akarata költözött beléje. Fülébe csengett urának szava: „Légy erős, bármi várákoddzék is rád!”

— Nekem nincsen más szavam. Küldj hóhérapadra — li-tünket cserbe nem hagyjuk sohasem. Szaporítsad a zsidó mártírok számát, zsidó hóhéra a zsidóságnak ugyis kevés volt még.

Elfojtott dühvel válaszolt Lubomirszki ezredes:

— Úgy hát szerencsétlenek, induljatok végzetes utatokra. Én többet értetek nem tehetek.

Az ör visszavezette szobájába a két nőt. Lélekben megtörtén, de büszkén, fölemelt fővel haladtak végig zordon-homályosságú folyosón, Lurja rabbi hős felesége és leánya.

Az alkonyati órákban összeült a haditörvényszék. Röviden végeztek. Halálra ítélték Lurja Mózes rabbit, hitvesét és leányát. A halálos ítélet végrehajtása másnap délre lett kitűzve.

Az ítélet kihirdetését a rabbicsalád rendületlen istenbízalommal hallgatta végig. Könyeik csak lelkükön peregtek végig, sóhajaik csak a szívüket perzseltek — az ajkukra nem tolultak, nehogy elcsüggyesszék egymást.

Amikor cellájukba visszavezették őket: Lurja rabbi halottas köntöst öltött magára, a szentírásban fölütötte a Jób csudálatos nagy szenvedéseinek és megtörhetetlen istenhitének könyvét: borongó, szomorú éneklésű szóval hosszan olvasgattott a gyászszínek fekete tűzétől lobogó írásban.

Felesége, leánya szemben ültek vele a bágyadt pislogású gyertyafény mellett, ismerték a szöveget, a siralmas melódia hangjai nem egyszer csöndültek fel a rabbilakásban, ismerték a Jób megpróbáltatásának izzó históriáját, s a lelkük még szilárdabbá acélosodott a szentéletű, bámulatos lelki erőt tanúsító, rajongással szeretett férj és édes apa búsongó, de fanatikus hittel csöndülő szavainak hallatára.

Késő éjjélre járt már az idő, a gyertya is csonkig égett, amikor Lurja rabbi a Jób történetének felolvasását befejezte.

Akkor aztán egy csöndes, szelid mozdulattal egész közel intette magához feleségét és leányát.

Emlékezések szavai törtek elő a szívéből. Eltiúnt ifjúságról, mondhatatlan szenvedésekről, kevés verőfényről, és mégis sok boldogságról, amely a legtisztább vallásos hitnek sugarival világított át minden borút. Beszélt a fiáról, arról, aki hitelenné vált hozzájuk, aki megtagadta az apai hitet, akinek lelkébe a gőg démona beléférközött, aki hóhérukká vált, s aki most fényes rangban és csillogó sorban bakója lett a fájának, míg apja és anyja meg a nővére a halál sötétségét várja. Fájdalmas titkok, egy egész élet árnyait bevilágítók lebbentek el ajkairól, s mindezt átsugározta valami földöntúli hitnek lángoló hevülése, mint hárcek közt tátongó éjjeli örvények mélyét behinti fényével az égboltozatról alászűrődő holdsugár.

Hajnali pir derengett be a cella gyűszűnyi ablakán, mire Lurja rabbi szavait befejezte. A két nő arcán csöndesen-szívárgó könnyek futottak végig. Az ajtó előtt a szuronyos ör lépteinek egyhangú, ütemes kopogása hallszott.

Lurja rabbi elé járultak most a hitvese és a leánya. Alázatos tisztelettel és mélységes szeretettel hajtották meg előtte a fejüket. Az utolsó áldásra vártak. Péntek esték, ünnepi esték áldó igéire. A Kol-nidre estéjének halottas áldására.

Az első napsugár beszűrődött az ablakréseken. Glóriás fényt vetett az ősz rabbi fölmagasodott alakjára. A két nő egymáshoz hajtott fejére illesztette kezeit. Koránöszült édes anyja fehér hajára s hűséges édes gyermekének a fiatalság hamvas varázsában csillogó szép fejére. Ajkai a biblikus áldást súgták:

„Az Isten áldjon meg benneteket. Őrizzen meg végső utatokon. Az Isten arcának fénye kíséren át benneteket a másvilágra. Az Isten fordítsa az ő arculatját felétek — és adja meg tinektek a békét — az örök békességet.

((Folytatása következik.))

REGÉNY.

A csőd.

Írta: Ujvári Péter.

MÁSODIK RÉSZ.

V.

Szájról-szájra adták másnap: Keresztessy egy vagyont veszített el kártyán Bükkössyéknél. A hirt még nagyították is. Az apósát is magával rántotta. Akik a vad játékban részt vettek, előbb tiltakoztak a tulzások ellen, aztán már nem tiltakoztak, mintha a történetek jelentősége megnőtt volna, igaznak kezdték hinni, amiről tudták, hogy nem igaz. Hiszen ők nem olvasták meg a pénzét. Talán csakugyan nagyon sokat veszthetett. Senkise tudhatja: mennyit, mert a nyerők rendszerint a nyereségöket egészben, vagy részben letagadják. Annyi bizonyos, hogy a készpénze eluszott, Bon-t is adott egy csomót, hát ez lehetett tízezer, huszezer, vagy akár ötvenezer is. Hát nem lehetetlen éppen, hogy az apósát is magával rántotta.

— No, — mondta Szuhányi Szüle Elemér — most már se pénz, se posztó. A pénz is oda van, a tekintély is. Nagy számár ez a Kázmér.

— Az a' — vélekedett Lator Géza is. — Hiába nőült.

— Hiába hát. Annyi, mintha szegény lányt vett volna el. Zabos-tarisznyát érdemel. Mert az még hagyján, ha valaki pénz-zsidókkal keveredik össze, de nincsetlennel összeállni, nem uri dolog.

Mintha nem is Keresztessy verte volna el Hedvig hozományát, úgy beszéltek róla. Hogy a hozomány eluszott, úgy beszéltek, mintha sohase volt volna hozománya.

— Igazi ágról-szakadt — mondták gunyosan az asszonyok és most még jobban irigyelték, hogy kamarásné lett. Ez a senki. Ez a koldus-szerzet. Ez a Rifke.

A zsidók másképpen fogták fel a dolgot. Először nem hitték, hogy Keresztessy az apósát is magával rántotta. Az öreg Löwengard vagyonát nem lehet egy éjszaka elveszíteni.

Witz, aki egyéb más kiválósága mellett a kártyázásban is tekintély volt, azt mondta, hogy mese az a nagy veszteség. Ha minden lapra husz krajcárt tett is, (pedig ilyen nagy téttel csak herceg Eszterházy játszik huszonegyet), s ha reggelig játszott is, ezreket akkor se veszthetett el. A varannói Rakover fia egyszer egy egész éjszaka lumpolt Ujhelyen. Adta a nagy urat, értett hozzá. Nyolc porció lekváros metéltet evett meg reggelig és még dominózott is. Hát ilyen lumpolást még nem láttak Ujhelyen. És mit gondoltok, mennyit prédált el az a Rakover Smelke? Legfőlebb husz forintot. Ez is egy vagyon, ennyit azonban el lehet verni, de nem könnyen. No igen, ha az ember reggelig lekváros metéltet eszik, akkor könnyen megy. Szó sincs róla, hogy Keresztessy főlehetne, elihatta, eljátszhatta volna az öreg Löwengard millióját. Ha egy álló évig mást nem eszik csak lekváros-metéltet, azt a tömérdek pénzt akkor se verheti el az utolsó garasig.

A derék Witz, aki szaktudós volt a kártyázásban, lekváros-metélttel képzelte el a nagy lumpolásokat. Nem csoda, ha a Löwengard-vagyon megrendülésében kételkedett.

A többi azonban mégis hihetőnek vélte a nagy veszteséget. (Már megbocsásson, Witz ur, minden lehetséges.) És emiatt aztán komoly aggodalmakba estek. Nagy baj lesz ebből, nagy baj.

— Meglássátok, mi rajtunk tölti ki a bosszuját. Ha egy ur elveri a vagyonát, annak mindig a zsidó az oka.

Mások nem a messzefekvő hatásokat keresték. Hogy lesz, mint lesz, azzal nem törődtek. A mostani állapotot mérlegelték és ezt is súlyosnak találták. Sajnálták Löwengardot és ő benne magukat is. Mintha az ő pénzüket prédálta volna el a főbíró.

— Inkább nekünk adta volna — mondogatták.

Keresztessy nagyon jól tudta, hogy nemcsak anyagi bukásba zuhant azona rettenetes éjszakán, de súlyosan meg-

rázkodott erkölcsi élete is. Keserű szemrehányásokkal fordult önmaga ellen és heves haraggal mások ellen, akiket ő a katasztrófa okozónak tartott, jöllehet, hogy azok ártatlanok voltak abban. Azzal ámitotta magát, hogy sohasem jutott volna annyira, ha a családi élete zavartalanabb.

— Tönkrementem, ha tudni akarod — szólt másnap Hedvignek és leste sápadt arcán kegyetlen szavainak hatását.

Hedvignek még csak a szemepillája se rebtent meg.

Ez a fagyos egykedvűség fellázította. Hát ezt az asszonyt nem rázza meg semmibe? Oktalan dühében az a vágya támadt, hogy márvány-nyugalmából kizavarja. Nem akarta megkínózni, hiszen a szenvedéseiért alapiában sajnálta. De ki akarta zavarni saját szenvedésének elmerültségéből, abból az elbizakodottságból, amelyet az osztatlan mártíromság tudata okoz zárkózt lelkekben; hadd érezzen egyszer ő vele is. Hadd tudja meg, hogy vannak más fájdalmak is, a szívbéli gyötrődéseknél kínosabbak. A szemébe vágta:

— És ezt neked köszönhetem.

A rémület olyan fehérséget havazott a szenvedő asszony arcára, hogy ettől Keresztessy is megijedt. Már megbánta, hogy elragadtatta magát.

— Szégyelje magát!

Az ajtó felől lobogott feléje ez a szenvedélyes korholás. Bella éppen akkor nyitotta rájuk az ajtót, mikor a kiméletlen vád, mint az elhajított kő, Hedvig felé röpült. Ő már tudott Keresztessy veszteségéről; a gyárigazgatótól, aki az öreg Löwengardnak legbizalmasabb embere volt, tudta meg a Bükkössy-féle multság szomorú kimenetelét. Ámbár a beszélgetésből csak keveset hallott, mégis kitalálta, hogy miről folytatózott a szó a házastársak között. A durva és igazságtalan támadás a szívébe markolt. Az ájuldozó Hedvighez futott, átkarolta, mintha be akarná borítani fiatal testének erejével, hogy a rázuhanó ütések ne érezze. És kétszer is ismételte:

— Szégyelje magát!

Keresztessy valóban szégyelte magát és ha Bella nem jön be véletlenül, bizonyára térdre vetette volna magát, úgy esdette volna a hocsánátát. De Bella beavatkozása, a megisméltlődő szemrehányás suhogó korbácsütése ingerelte, makacsságra lázította. Az elkövetett bűn utálatát elfojtotta megszégyenülésének haragja és most már konokul a komisszága mellett maradt.

— Igen, neki köszönhetem — szólt sötéten és szinte örült a rosszaságának. Valami bujtogatta, hogy a két nőt megdöbentsé. Bárha tudta, hogy ő maga felelős a hibájáért, mégis valami különös élvezeteket okozott neki az a gondolat, hogy bűnét másokra hárihatja át. Sőt ebben a percben meg is volt győződve róla, hogy a bukását valóban nekik köszönheti. Nekik, mindnyájuknak. Nem Hedvignek egyedül, hanem mindnyájuknak. Meg is mondta:

— Maguknak köszönhetem. Maguk miatt lettem ilyen.

— Nekünk? — kérdezte Bella elámultan.

Keresztessy a bajuszát rágta. Maga se tudta, hogy csirázott ki belőle a bűnrészesség gondolata, nem is hitte el az első percekben, de aztán az eszébe ötlött, hogy az nem is olyan valószínűtlen, csakugyan így lehet, mért ne? Csak magyarázatot kell hozzá találni és mindjárt igaznak látszik. A magyarázatot megtalálta.

— Ha maguk nem olyanok, az maradtam volna, aki voltam.

— Hát milyenek voltunk?

Keresztessy nem felelt erre. Más formába alakult már a gondolata.

— Talán nem változtam meg, a szenvedélyeim bizonyára ősi szenvedélyek, de ellenhatás nélkül, tovább is a véreben szunnyadtak volna. De aztán jöttek maguk és a szenvedélyek kitörték.

— Miért?

— Azért, mert fellázították bennem a faji energiát, mert minden idegszálam a maga önálló életének bizonyítására törekedett, mert minden érzésem elkülönülésért munkálkodott, mert

az egyik ösiség tiltakozott a másik ellen. Megváltozhattam volna, ha maguk is megtudták volna változni, vagy ha nem is változtak volna meg, de elleplezték volna az ellentéteket. De éppen az ellenkezőt tették. Kiélezték őket. Tüntettek velők. Akármit tettem, nyomban ellen-demonstrációt rendeztek.

— Mi? mi rendeztünk ellentüntetések?

— Hát maguktól rendeződtek, bánom is én. Mért kellett nekem észrevenni, hogy én másmilyen vagyok? Ha heves voltam, mért siettek maguk kimutatni a türelmüket? a büszkeségre mért feleltek alázatossággal? indulatosságomra mértéktartással? Mért kellett éppen akkor észrevennem, hogy lemondóak és tartózkodók, mikor én bennem könnyelmű követelődzésre forrott a vérem? Mért ingereltek számító józansággal, mikor engem meggondolatlanságokra hajtott a szeszélyem? Ha költekezni akartam, hagytak volna költekezni, a pazarlásra a maguk takarékosága uszított. Ha heveskedtem, hagytak volna heveskedni, de maguk mindjárt ellenem zuditották a zsidó szelidségüket, a zsidó érzékenységüket, a zsidó szentimentalizmust és ettől még keményebb lettem.

Hedvig összekulcsolta a kezét:

— Kázmér, csak ezt ne! csak ezt ne! Csak azért ne bánts, mert zsidó vagyok.

Bella megcsókolta, mint a beteg gyermeket.

— Csak hadd beszéljen — mosolygott keserűen. — Hiszen hallottad, nem tehet róla, hogy kitörtek belőle az ősi szenvedélyek. Mi korbácsoltuk ki belőle.

— Nem, nem — rimázkodott Hedvig. — Így ne beszéljen. Ez borzasztó. Ebbe beleőrülök. Szeress, vagy ne szeress, de ha szeretsz, magamért szeress, ha gyűlölsz, magamért gyűlölj. Az asszonnyal Kázmér, tégy amit akarsz, de az embert kiméld meg, kiméld meg.

— Itt van! — fakadt ki Keresztessy — tessék, megint ez a zsidó szentimentalizmus.

Hedvig felsikoltott:

— Mindig csak ez!

Hirtelen felpattant. Egyszerre megváltozott. Az arca tüzelt, sugár termete kiegyenesedett. A hangja úgy szólt, mint a harang:

— Nem tűröm, hallod-e ezt a hangot nem tűröm. Engem megrughatsz. Addig, amíg a tiéd vagyok, belémtapodhatsz. Szétszedhetsz izenkint, de ami nem a tiéd, s ami már nem az enyém: a zsidóságomhoz ne nyúlál. Ezt, ezt nem hagyom.

Többet nem szólhatott. Összeesett.

A boldogtalan asszony hirtelen fellázadása olyan meglepő volt, olyan váratlan, hogy Keresztessy szinte megbódult tőle. Ez a nem sejtett erő megdöbbsentette.

Mikor a fiatal asszony Bella karjaiba omlott, olyan mezdulatot tett, mintha hozzá akart volna sietni, kiragadni őt a testvéri ölelésből, hogy magához ölelje, erősen, elválaszthatlanul. De Bellának tiltó tekintetétől visszahőkölt.

Lehajította a fejét és távozott.

Bella pedig karjaiba szorította a szenvedőt és könyeivel harmatozta meg a sápadt arcot.

— Oh, te hősöm! te mártírom, te! . . .

(Folytatása következik.)

NAPTÁR.

Vasárnap. (1915. június hó 6-ika.) 5675 Szivan hó 24-ike. Hétfő 25-ike. Kedd 26-ika. Szerda 27-ike. Csütörtök 28-ika. Péntek 29-ike. Szombat 30-ika. R ó s - c h ó d e s első napja. Hetiszidra: Kórach (Mózes 3, könyvének 16, 17. és 18. fejezete) Haftórah: „Hasomajim kiszii“ (Jesajah könyvének 66. fejezete.)

Egy sétahajózás Budapest környékén.

Itt a nyár és a világháború éppen azokat az országokat zárta el előttünk, ahol a pesti közönség olyan előszeretettel töltötte a nyarat. A világháborúnak, azon a szemponton kívül, hogy ezidén nincsen alkalmuk pénzüket külföldön elkölteni, még az a haszna is meg van, hogy fölfedeztük Budapest és környékét, mint a legideálisabb nyaralóhelyet. Azoknak számára, akik a nyarat Budapesten töltik, pompás szórakozás az u s z ó k á v é h á z és vendéglő az Augusztá-hajón, amely hétfő kivételével naponként délután félőt, félhat és háromnegyed tíz órakor indul a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság Eötvös-téri állomásáról.

A kétórás kellemes hajóút, beleértve a finom uzsonnát, illetve früstöket, személyenként három koronába kerül. Egyébként buffet is van a hajón, étlap szerinti étkezésre. Nyaralóhelynek különösen ajánlható Budapest északi környéke, Szentendre, Leányalu, Pócsmegyer, Tahi, Tahitótfalu, Visegrád és Nagymaros. Ezek a helyek a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R.-T. Eötvös-téri és Pálffy-téri állomásáról igen olcsón és rövid idő alatt érhetők el. Ezeken a vonalakon közlekedő hajók kirándulások megtételére is igen alkalmasak lévén a Dunának ez a szakasza hegyekkel szegélyezett, gyönyörű vadregényes vidék, mely a Rajna bármelyik vidékével kiállja a versenyt. Menetdíj Budapestről Visegrádra és vissza az első osztályban 2 korona, a második osztályban 1.30 kor. Az összes gőzösökön kitűnő vendéglő van. A társaság vonalait, hajóit stb. részletesen ismertető képekkel pazarul diszitett „A Duna“ című hajózási kalauz, a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R.-T. igazgatóságától (Budapest, V., Mária-Valéria-utca 11.) dímentesen kapható. E könyvnek elolvasása után mindenki meggyőződik arról, hogy nem szükséges külföldre menni nyaralni, valamint arról is, hogy a társaság hajóin olyan kényelmes és érdekes kirándulások tehetők, amelyek a pesti ember számára nélkülözhetetlenek.

Pesti izr. hitközség, Budapest, VII., Sip-utca 12. sz.

5456/1915. sz.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előjárósága a boldog emlékü **József főherceg, Magyarország Náporispánja** félszázados nádori működése emlékére alkotott alapítványból f. évre esedékes ösztöndíjakra pályázatot hirdet.

Ebből az alapítványból a budapesti m. kir. József-műegyetemnek **pesti születésű kitűnő** szorgalmat és előmenetelt tanusító **két hallgatója felekezeti különbség nélkül** egyenkint 400, azaz Négy száz korona ösztöndíjban részesül.

Az ösztöndíjak odaítélésénél előnyben részesülnek azok, akik ezt az ösztöndíjat az előző évben is élvezték, feltéve, hogy tanulmányaikban való hanyagság, vagy rossz erkölcsi magaviseletükkel nem bizonyultak az ösztöndíjra érdemeseknek.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltűntető igazolvánnyal, valamint a tanulmányi eredményeket bizonyító, hitelesített leckekönyv másolattal felszerelt folyamodványok **f. é. szeptember hó 15-ik** napjáig a budapesti m. kir. József-műegyetem Nagyságos Rektorához nyújtandók be.

Az ösztöndíjak f. é. november hó 10-ik napján fognak a pesti izr. hitközség pénztáránál kifizettetni.

Budapest, 1915. május 28.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

Poloskairtást egy évi jótállással vállalunk.
Standard társaság, Kossuth Lajos-u. 14. Telefon: 17-34.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

Magyar könyvnyomda és kiadóvállalat részvénytársaság, Budapest, V., Ügynök-utca 8.